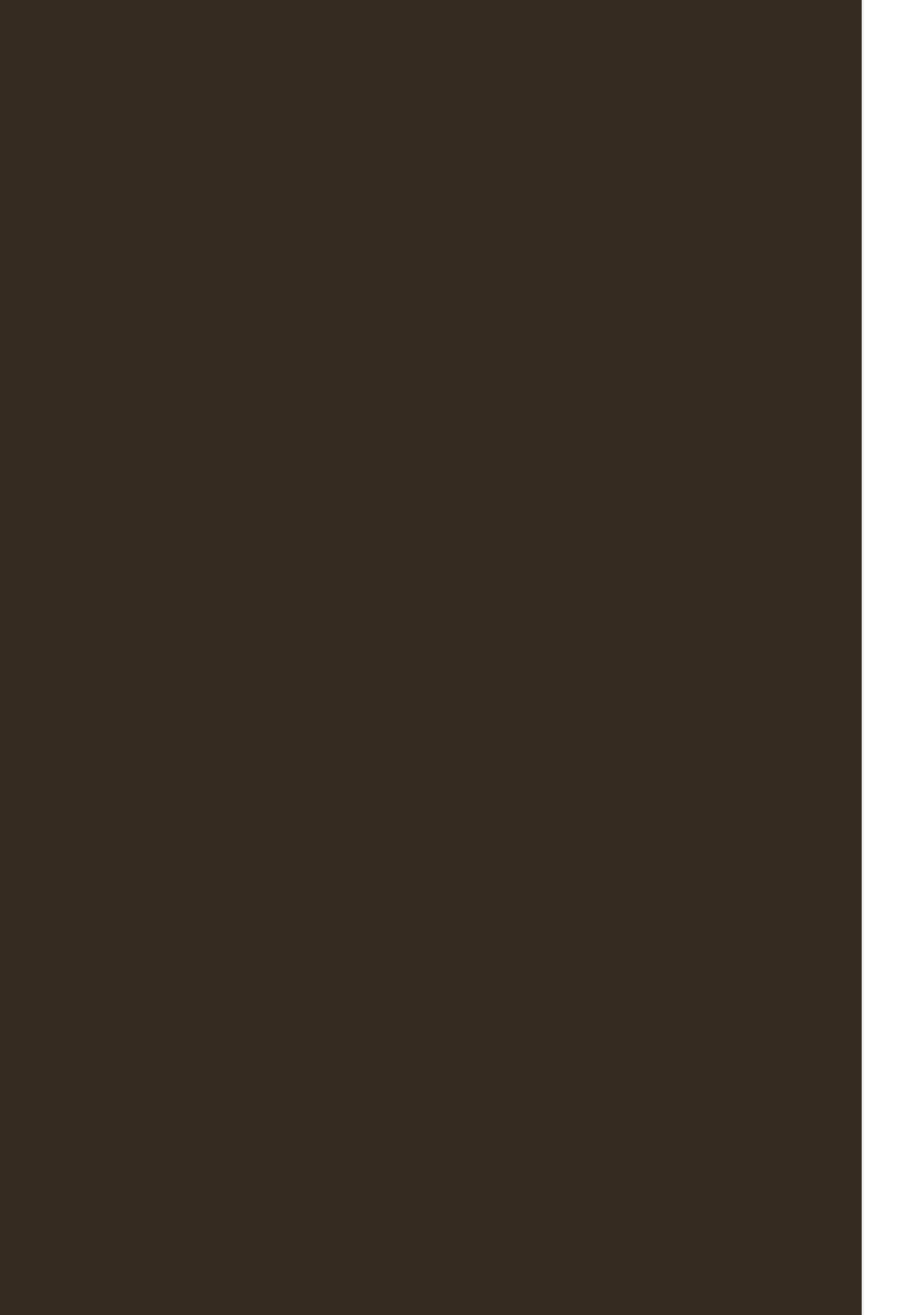

Groningen economisch bekeken 2004

Nadere beschouwing 2004

Groningen economisch bekeken 2004

Economische ontwikkelingen in woord en getal

Uitgave

Gemeente Groningen

Mei 2005

Aan deze uitgave werkten mee:

Dienst Informatie en Administratie (DIA), Bureau Statistiek

Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SOZAWE), Bureau Onderzoek

Dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken (RO/EZ), Afdeling EZ

Contact

Bedrijvenloket Gemeente Groningen

Postbus 7081

9701 JB Groningen

Telefoon (050) 367 86 68

Fax (050) 367 86 51

bedrijvenloket@roez.groningen.nl

www.groningen.nl/ondernemen

Inhoudsopgave

Voorwoord 5

1 *Een stad met meer werk, minder werkloosheid*

- 1.1 Bevolkingsontwikkeling 7
- 1.2 Bevolkingsopbouw 7
- 1.3 Migratie 9
- 1.4 Werkloosheid 11
- 1.5 Arbeid 19

2 *Een stad met een uitstekend vestigingsklimaat*

- 2.1 Aantal vestigingen 33
- 2.2 Opheffingen 33
- 2.3 Bbz 35
- 2.4 Aantal vestigingen per sector 35
- 2.5 Aantal vestigingen in de kansrijke clusters 35
- 2.6 Woon-werkrelaties 37
- 2.7 Economische groei en import/export 37
- 2.8 Ontwikkeling omzet 39
- 2.9 Arbeidsproductiviteit 41
- 2.10 Export totale bedrijfsleven 41
- 2.11 Handelsmissies 41
- 2.12 Octrooien 42
- 2.13 Ontwikkeling investeringen 43
- 2.14 Hoeveelheid uitgegeven bedrijventerrein 45
- 2.15 Kantoorruimte 45
- 2.16 Woningbouw 47
- 2.17 Marktpositie Groningen 47

3 *Een stad waarin iedereen meedoet*

- 3.1 Onderwijsontwikkeling 53
- 3.2 Leerplicht en verzuim 57
- 3.3 Voortijdig schoolverlaten en startkwalificatie 57

Bijlage: gehanteerde begrippen en definities 61

De Groningse economie in 2004

We hebben in Groningen bijtijds de economische bakens verzet. Daardoor ging het ook in 2004 - ondanks het feit dat de nationale economie wat tegenzat - heel behoorlijk. De keuze om zwaar in te zetten op de sectoren waarin we sterk zijn en waar de kansen liggen, begint vruchten af te werpen. Kenniseconomie wordt steeds meer de smaakmaker van onze stedelijke economie. Zeker in samenhang met de aanleg van nieuwe hoogwaardige bedrijven- en kantorenparken, zoals het Europapark, het Zernike Sciencepark en het Kantorenpark Kranenburg.

Wat de werkloosheid betreft zijn we op de rest van het land aan het inlopen. In 1999 hadden we nog twee keer zoveel werklozen als elders in het land; eind vorig jaar lag het landelijke werkloosheidspercentage op 9 procent, terwijl we in Groningen uitkwamen op 15 procent. Het aantal werklozen is in de afgelopen vijf jaar in totaal met 3.000 gedaald tot circa 12.500.

We kunnen dus zeggen dat we de zaken goed op orde hebben. We hebben goed bereikbare werklocaties met een steeds hogere kwaliteit. We investeren niet alleen in nieuwe gebieden, maar via het samenwerkingsproject Terreinwinst ook in de oude. We bieden ondernemers en werknemers een aantrekkelijke woonomgeving voor nu en in de toekomst. We hebben een goede economische infrastructuur en timmeren ook steeds meer toeristisch aan de weg. Hier liggen ook grote kansen. De toeristische sector kan een belangrijke rol spelen in het verder terugdringen van de werkloosheid.

De komende jaren zullen we blijven inzetten op het benutten van de mogelijkheden. Zo zijn we druk bezig met verbetering van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Goed onderwijs is de verbindende schakel tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, bestrijdt achterstanden en verkleint de afstand tot de arbeidsmarkt.

Opvallend is de afname van het aantal werkloze jongeren in de stad in 2004. De daling is sterker dan elders in de provincie en Nederland, en loopt ongeveer gelijk met de invoering van het project Groningen@work. De eerste signalen duiden er op dat dit project een succesvolle bijdrage levert aan de bestrijding van de jeugdwerkloosheid. We houden u op de hoogte.

*Koen Schuiling, wethouder Economische Zaken,
Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Sociale Werkvoorziening.*

Tabel 1.1 Bevolkingsontwikkeling, 1996-2005

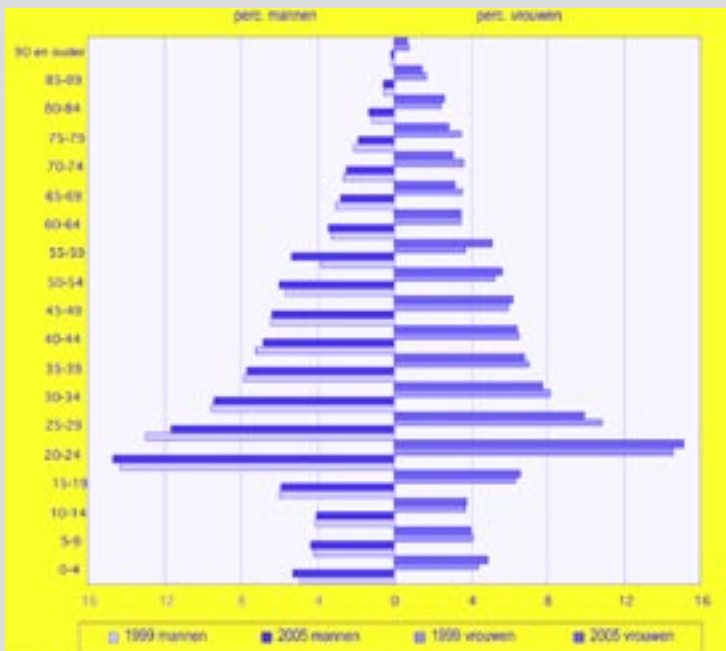
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Inwoners op 1-1	169.661	168.692	168.753	171.232	173.209	174.324	175.666	177.298	179.329	180.747
natuurlijke aanwas	44	225	299	428	395	436	464	559	546	
vestiging	12.392	12.857	15.265	14.434	13.342	12.936	13.945	13.609	14.123	
vertrek	13.413	13.017	13.052	12.836	12.583	12.036	12.746	12.137	13.271	
migratiesaldo	-1.021	-160	2.213	1.598	759	900	1.199	1.472	852	
verschil totaal	-969	61	2.479	1.977	1.115	1.342	1.632	2.031	1.418	
Percentage groei	-0,6	0	1,5	1,2	0,6	0,8	0,9	1,1	0,8	

Bron: Dia, basisregistraties

Figuur 1.1 Ontwikkeling van de bevolking met de ambitie voor 2010

Figuur 1.2 Opbouw van de bevolking naar leeftijd en geslacht

1.1 Bevolkingsontwikkeling

Tabel 1.1 geeft een overzicht van de bevolkingsontwikkeling in de periode 1996-2005. Figuur 1.1 laat zien hoe wij onze groeiambitie voor 2010 verwezenlijken.

Op 1 januari 2005 telde de gemeente Groningen 180.747 inwoners. Dit zijn er ruim 1.400 meer dan het jaar ervoor. Deze stijging werd voor het grootste deel veroorzaakt door een positief migratiesaldo van 852 personen. Er hebben zich afgelopen jaar 14.123 personen in Groningen gevestigd, terwijl 13.271 personen de gemeente verlieten. Het geboorteoverschot bedroeg 546 personen. Er werden 2.018 Groningers geboren, terwijl 1.472 inwoners overleden.

In onze Stadsvisie hebben we als doelstelling geformuleerd om door te groeien tot 183.000 inwoners in 2010. Als de huidige ontwikkeling doorzet, wordt deze doelstelling eerder gehaald. Over de periode 1999-2005 is de bevolkingsomvang van de gemeente gegroeid met 9.515 inwoners (ruim 5 procent groei).

1.2 Bevolkingsopbouw

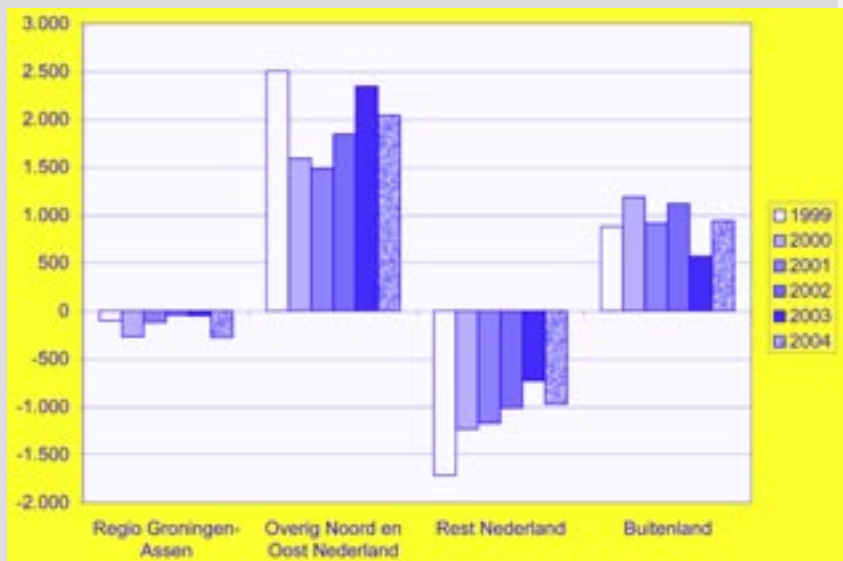
In figuur 1.2 is de bevolking van de gemeente Groningen naar leeftijd en geslacht weergegeven op 1 januari 1999 en 1 januari 2005.

Groningen is een typische studentenstad, veel inwoners vallen in de leeftijdsgroepen 20-24 en 25-29 jaar. In Groningen wonen meer vrouwen dan mannen. Het verschil wordt echter steeds kleiner. Was het verschil in 1999 nog 1,7 procentpunt, op 1 januari 2005 was het verschil nog maar 0,9 procentpunt. De meest opvallende verschillen in de afgelopen vijf jaar zijn de afname van de groep 25-29 jaar en de toename van de groep 55-59 jaar. Een oorzaak van de afname in de groep 25-29 jaar is de verkorte studieduur. Studenten zijn eerder afgestudeerd en gaan dus eerder werken, voor een deel buiten de gemeente. Een andere reden voor de afname in deze leeftijdsgroep is een demografische. De leeftijdsgroep 25-29 jaar in 1999 is geboren tussen 1969 en 1974, een periode waarin minder kinderen werden geboren. Dit resulteerde in afnemende geboortegeneraties. In de toename van de groep 55-59 jaar is de babyboom van na de Tweede Wereldoorlog terug te zien (zie 1.2.1). In de groep 0-4 jaar is zichtbaar dat het aantal geboorten sinds 2001 toeneemt. De toename in de groep 20-24 jaar wordt veroorzaakt door een toename van het aantal studenten. Het afgelopen jaar zijn er meer eerstejaars ingestroomd dan in de jaren ervoor.

Figuur 1.3 Het aantal 50- tot 64-jarigen in de gemeente Groningen, 1986-2005

Figuur 1.4 Migratiesaldo met verschillende gebieden, 1999-2004

1.2.1 Vergrijzing

In Nederland zal in de komende jaren de gemiddelde leeftijd van de bevolking toenemen. Dit is het gevolg van de vergrijzing en de ontgroening. De 'grijze druk' (de verhouding van het aantal personen van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de leeftijdsgroep 20-64 jaar, ofwel de werkzame bevolking) neemt de laatste jaren toe. Vanaf 2010 bereikt de babyboomgeneratie de 65-jarige leeftijd. Daarna zal de grijze druk nog meer toenemen. Bovendien is er sprake van ontgroening; er zijn sinds de jaren zeventig minder kinderen geboren dan vroeger. Als gevolg hiervan zal de groei van het arbeidsaanbod stagneren.

In figuur 1.3 staat het aandeel 50- tot 64-jarigen van de gemeente Groningen weergegeven.

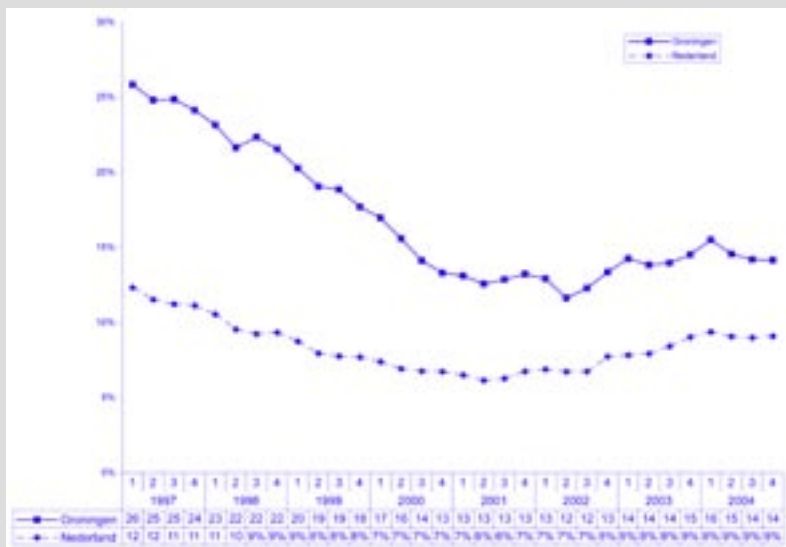
De groep 50-64 jaar neemt sinds 1996 fors toe, de oorzaak hiervan is de al genoemde babyboom. In de figuur is de leeftijdsgroep opgedeeld in drie subgroepen. De babyboomgeneratie is te zien aan de stijgende lijnen in de figuur: de groep 50-55 jaar stijgt vanaf 1996, de groep 55-59 jaar stijgt vanaf 2001 en de groep 60-64 zal vanaf 2006 volgen. Het betreft steeds dezelfde groep mensen. Omdat er binnen de gemeente Groningen, vanwege de aanwezige universiteit en hogescholen, een relatief grote groep 15- tot 24-jarigen is en deze groep ook toeneemt, neemt hier de grijze druk nog licht af. Vanaf 2011, als de babyboomgeneratie de 65-jarige leeftijd bereikt, zal ook in Groningen de grijze druk toenemen.

1.3 Migratie

In figuur 1.4 staat het migratiesaldo van de gemeente Groningen per gebied aangegeven over de periode 1999-2004.

Groningen-Assen omvat het regiovisiegebied (samenwerkingsverband tussen Groningen, omliggende gemeenten en Assen). De rest van het Noorden en Oosten is apart genomen omdat daar veel studenten vandaan komen. Het saldo van de regio Groningen-Assen is negatief, dat van de rest van het Noorden en Oosten positief. Uit beide gebieden komen veel personen die in Groningen studeren. Bevolkingsgroepen die vertrekken naar beide gebieden zijn vooral gezinnen. Met de rest van Nederland is het migratiesaldo negatief. Daar vandaan komen weinig mensen in Groningen studeren, terwijl er wel veel mensen vanuit Groningen naar toe gaan, bijvoorbeeld om te werken.

Figuur 1.5 Ontwikkeling percentage NWW'ers in Groningen en Nederland

Het migratiesaldo met het buitenland is positief. Dit is in tegenstelling met de landelijke ontwikkelingen; Nederland als geheel kent een negatief saldo met het buitenland. Het positieve migratiesaldo met de Nederlandse Antillen is omgebogen in een vertrekoverschot, dit is wel conform de landelijke ontwikkelingen. Groningen kent een vestigingsoverschot met de meeste Europese landen, zowel in West-, Oost- als Zuid-Europa. Met Duitsland is het vestigingsoverschot het grootste, in 2004 +218. Van de landen buiten Europa is er een groot positief saldo met China (+87) en met Indonesië (+70).

Zowel het aantal zich vestigende alleenstaanden als het aantal vertrekkende alleenstaanden vertoont een stijgende tendens over de laatste tien jaar. Tot 2003 vertoonde het vertrek van gezinnen een dalende trend en de vestiging een stijgende trend. In 2004 is het aantal gezinnen dat vertrok echter weer gestegen en de vestiging afgenomen. Er vertrokken vooral veel gezinnen naar de regio Groningen-Assen.

1.4 Werkloosheid

1.4.1 *Werkloosheidsontwikkeling*

In figuur 1.5 wordt de ontwikkeling van het werkloosheidspercentage in de gemeente Groningen vergeleken met die van Nederland.

Volgens opgave van het CWI waren er eind 2004 in de gemeente Groningen 12.432 niet-werkende werkzoekenden (NWW'ers). Dit zijn er 128 minder dan eind vorig jaar. Het werkloosheidspercentage daalde hierdoor van 14,6 procent naar 14,2 procent.

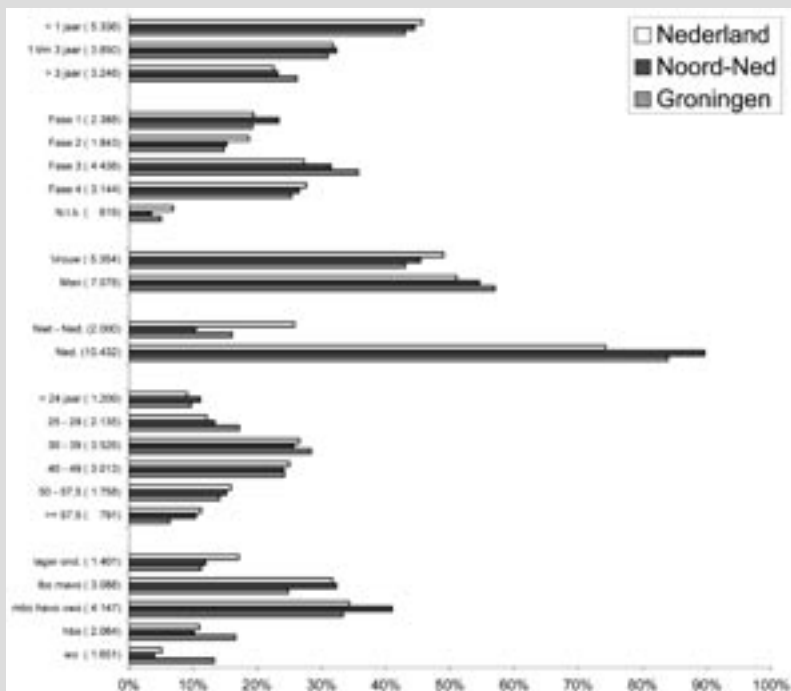
Landelijk gezien bleef het werkloosheidspercentage het afgelopen jaar steken op ruim 9 procent. In de afgelopen jaren zijn de werkloosheidspercentages van de gemeente Groningen en Nederland als geheel steeds dichter naar elkaar toe gekropen. Begin 1997 kende Groningen nog ruim twee maal zo veel werklozen als de rest van Nederland. Eind 2004 was het verschil met de helft geslonken.

In vergelijking met andere gemeenten van min of meer dezelfde omvang kent Groningen een vrij hoog werkloosheidspercentage. Gemeenten als Leeuwarden, Emmen en Arnhem scoren nog hoger. Leiden, Zwolle en Maastricht hebben beduidend minder werklozen.

Tabel 1.2 Ontwikkeling NWW'ers stad Groningen vergeleken met het voorafgaande jaar

Maand	2003	2004
	Vershil t.o.v. 2002	Vershil t.o.v. 2003
januari	3%	16%
februari	5%	15%
maart	12%	15%
april	20%	14%
mei	22%	13%
juni	20%	11%
juli	20%	7%
augustus	21%	5%
september	21%	3%
oktober	20%	2%
november	16%	0%
december	15%	-1%

Figuur 1.6 Profiel NWW'ers stad Groningen vergeleken met dat van de drie noordelijke provincies en Nederland als geheel in december 2004

1.4.2 *Ontwikkeling NWW'ers gecorrigeerd voor seizoensinvloeden*

Het door het CWI vastgestelde werkloosheidspercentage is onderhevig aan seizoensinvloeden. Interessant is het daarom het aantal werklozen op bepaalde momenten te vergelijken met het aantal werklozen van exact één jaar daarvoor. De resultaten van die vergelijking staan vermeld in tabel 1.2.

Zo geldt bijvoorbeeld voor januari 2004 dat het aantal NWW'ers 16 procent hoger uitvalt dan het aantal in januari 2003. De trend binnen de tabel is duidelijk. In de loop van 2003 stijgt de werkloosheid snel ten opzichte van het jaar ervoor. Zo rond november wordt deze lijn weer langzaam omgebogen. In 2004 zakt het aandeel extra NWW'ers ten opzichte van het jaar ervoor langzaam naar nul. In november is het aantal werkzoekenden gelijk aan november 2003, december telt voor het eerst sinds lange tijd minder werkzoekenden dan twaalf maanden geleden.

1.4.3 *Profiel van de werkloosheid*

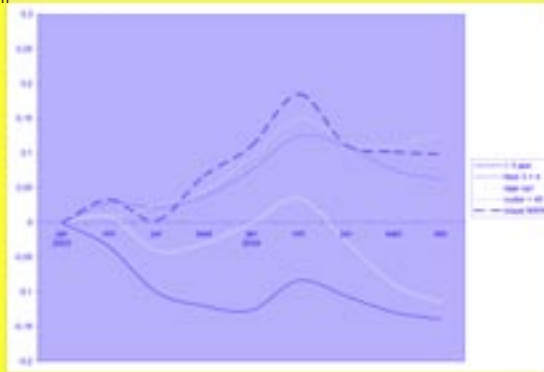
Figuur 1.6 geeft inzicht in de samenstelling van de groep werklozen (mensen met een NWW-uitkering). Daartoe worden NWW'ers uit de gemeente Groningen vergeleken met NWW'ers uit de drie noordelijke provincies en met Nederland als geheel. De getallen tussen haakjes zijn de absolute aantallen in de gemeente Groningen.

De vastgestelde percentages verschillen onderling nauwelijks van elkaar. In Groningen zijn NWW'ers gemiddeld genomen iets langer werkloos dan in de rest van het land. Wel zijn er grotere verschillen wat betreft etnische achtergrond. Het aandeel werklozen met een niet-Nederlandse achtergrond in Groningen is beduidend kleiner dan die op de totale Nederlandse arbeidsmarkt. Voor een belangrijk deel loopt dit verschil parallel aan demografische kenmerken: de niet-Nederlandse beroepsbevolking in Groningen is kleiner dan die in de rest van Nederland.

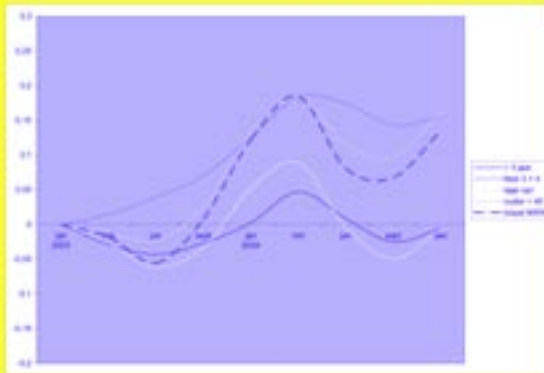
Bij deze constatering moeten twee opmerkingen worden gemaakt. Ten eerste is het beter om niet te spreken van 'etnische achtergrond', maar van 'land van herkomst'. Dit is namelijk het criterium dat het CWI gebruikt. Alleen eerste-generatie-allochtonen worden als niet-Nederlands gezien. In andere rapportages (bijvoorbeeld van het Rijk) worden meestal eerste- en tweede-generatie-allochtonen samengenomen. Zou het CWI zich aansluiten bij deze definitie, dan zou het aandeel niet-Nederlanders onder de werkzoekenden veel hoger uitvallen.

Figuur 1.7 Toename van het aantal werkzoekenden in de gemeente Groningen, Noord-Nederland en Nederland als geheel uitgesplitst naar karakteristieken, 2003-2004

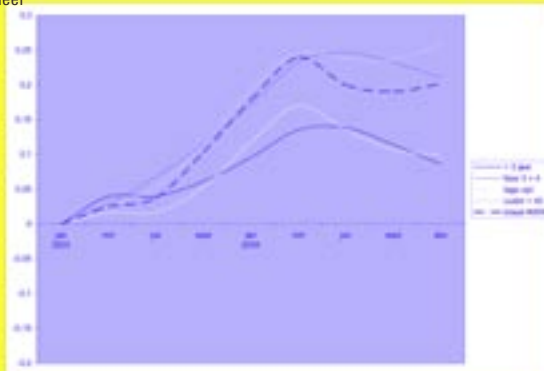
I Gemeente Groningen

II Noord-Nederland

III Nederland als geheel

Ten tweede heeft zich in Groningen een opvallende daling van 10 procent voorgedaan van het aantal niet-Nederlandse werkzoekenden ten opzichte van vorig jaar (250 personen). Het aantal in Nederland geboren werkzoekenden steeg in dezelfde periode met honderd personen. Het is onduidelijk wat de reden is voor deze spectaculaire afname van niet-Nederlandse werkzoekenden. Het is in ieder geval geen afspiegeling van een landelijke tendens. In Nederland als geheel nam het aandeel niet-Nederlandse werkzoekenden fors toe.

Uit figuur 1.6 valt verder op te maken dat de stad veel werklozen kent met een hoge opleiding. Dit wordt vooral veroorzaakt door het grote aantal afgestudeerden dat in afwachting van een baan in Groningen blijft wonen.

Ten slotte is er een daling van het aantal werkloze jongeren. In de categorie werklozen jonger dan 24 jaar daalde de registratie met 30 procent van 1.742 vorig jaar tot 1.209 dit jaar. Dit effect doet zich niet of in veel mindere mate voor in de rest van het land. Ongetwijfeld speelt het project Groningen@Work een belangrijke rol in het behalen van dit resultaat.

1.4.4 *De dynamiek van werkloosheidsprofielen*

Het is ook interessant om na te gaan hoe de werkloosheid zich ontwikkelt voor bepaalde groepen werklozen. In figuur 1.7 wordt de gemiddelde werkloosheid over de afgelopen twee jaar afgezet tegen de werkloosheid bij ouderen (ouder dan 40 jaar), mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt (Fase-3 en -4), laagopgeleiden en langdurig werkzoekenden (langer dan drie jaar werkloos). De eerste grafiek heeft betrekking op de gemeente Groningen, de tweede op Noord-Nederland (de provincies Groningen, Fryslân en Drenthe) en de derde op Nederland in zijn geheel.

1.4.5 *Werklozen binnen de gemeente Groningen*

Uit figuur I 'Gemeente Groningen' valt af te lezen dat het totale aantal werklozen in de gemeente Groningen de afgelopen twee jaar tijd met 10 procent is toegenomen. Deze toename komt echter volkomen op het conto van 2003. Het afgelopen jaar is de werkloosheid in de gemeente Groningen namelijk met 1 procent gedaald.

Het aantal laagopgeleiden dat werk zoekt, nam de afgelopen twee jaar (vooral in 2004) fors af. Dat geldt ook voor het aantal werkzoekenden dat al langer dan drie jaar ingeschreven staat bij het CWI. Deze laatste daling was het grootst in 2003.

1.4.6 *Werklozen in Noord-Nederland*

In figuur II 'Noord-Nederland' is de curve die het totale aantal werkzoekenden weergeeft veel onrustiger dan die in de gemeente Groningen. Na een periode van afnemende werkloosheid schiet het aantal werkzoekenden omhoog, waarna weer een periode van daling intreedt. De toename van het aantal NWW'ers aan het eind van 2004 maakt dat de uiteindelijke stijging in Noord-Nederland hoger uitvalt dan die in de gemeente Groningen.

Net als in de gemeente Groningen is er in Noord-Nederland een toename van het aantal oudere werkzoekenden (boven de 40 jaar) en het aantal werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (Fase-3 en Fase-4). Ook in Noord-Nederland nam het aantal laaggeschoolden af, zij het in iets mindere mate dan in Groningen.

1.4.7 *Werklozen in Nederland*

Het eerste wat opvalt aan figuur III 'Nederland als geheel' is de relatief grote stijging van het totale aantal NWW'ers: 20 procent in twee jaar tijd, tegenover 13 procent in Noord-Nederland en 10 procent in de gemeente Groningen. Ook geldt dat in Nederland alle groepen werklozen in absolute aantallen zijn toegenomen, in tegenstelling tot Noord-Nederland en de gemeente Groningen. Het aandeel laagopgeleiden en werklozen die al langer dan drie jaar op zoek zijn naar een baan, neemt in Nederland minder snel toe dan de andere categorieën.

Met name de relatief geringe stijging van het aantal laagopgeleide werkzoekenden is opvallend. Door het openstellen van de grenzen zouden volgens doemscenari'o's goed gemotiveerde, laagopgeleide arbeidskrachten uit met name Oost-Europa de Nederlandse werknemer van de markt verdringen. Deze angst wordt vooralsnog niet cijfermatig ondersteund. Daarnaast kunnen deze cijfers ook een indicatie zijn dat de aanpak om het voortijdig schoolverlaten terug te dringen, succesvol is.

Tabel 1.3 Kerncijfers van de werkgelegenheid op 1 april, 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	ontwikkeling 2003-2004 abs. perc.	
arbeidsplaatsen, totaal	113.642	117.701	123.231	129.284	126.292	124.849	-1.443	-1,1
mannen	65.074	67.199	70.247	72.710	69.610	67.991	-1.619	-2,2
vrouwen	48.568	50.502	52.984	56.574	56.682	56.858	176	0,3
voltijd	93.833	97.201	100.930	105.080	102.618	101.200	-1.418	-1,3
deeltijd	19.809	20.500	22.301	24.204	23.674	23.649	-25	-0,1
vast personeel	107.033	111.449	117.143	123.862	121.574	121.832	258	0,2
uitzendkrachten	6.609	6.252	6.088	5.422	4.718	3.017	-1.701	-31,4
aantal vestigingen	7.850	7.985	8.382	8.702	8.684	9.114	430	4,9

1.5 Arbeid

1.5.1 *Werkgelegenheidsontwikkeling*

In tabel 1.3 staan de kerncijfers van de werkgelegenheid in de gemeente Groningen over de afgelopen vijf jaar.

Op 1 april 2004 was het aantal arbeidsplaatsen 124.849. Deze arbeidsplaatsen zijn verdeeld over 9.114 bedrijven en instellingen. Het gemiddeld aantal werkzame personen per vestiging in 2004 is 13,7; in 1999 was dat 14,5. Tussen 2003 en 2004 nam de werkgelegenheid met 1,1 procent af. In hoofdlijnen vond die afname plaats bij uitzendkrachten, mannen en voltijdbanen. Voltijders zijn vijftien of meer uren per week werkzaam.

De grootste afname vond plaats bij de uitzendkrachten. Voor een deel komt dit doordat er meer uitzendkrachten vast in dienst zijn gekomen bij het uitzendbureau en vervolgens gedetacheerd worden. Het aantal uitzendkrachten (geteld bij de inlenende bedrijven) neemt al sinds 1999 gestaag af.

Opvallend is dat de afname van het vaste personeel ten koste gaat van de mannen. Bij de vrouwen is er, evenals voorgaand jaar, zelfs een toename van de hoeveelheid arbeidsplaatsen. Was in 1995 40,2 procent van het aantal werkzame personen vrouw, in 2004 is dit percentage gestegen naar 45,5 procent.

Het aantal voltijdbanen neemt af, dit is ook een ontwikkeling die al langer plaatsvindt. Het percentage deeltijdarbeitsplaatsen is sinds 1995 toegenomen: van 16,7 procent tot 18,9 procent in 2004. Overigens verrichten voornamelijk vrouwen deeltijdarbeid. Van het aantal deeltijdwerkers is 60 procent vrouw (14.130 werkzame personen). Er zijn verhoudingsgewijs veel vrouwen werkzaam in de sector gezondheidszorg; in de sectoren industrie, nutsbedrijven en bouw werken veel mannen.

In het Economisch Businessplan hebben we onze ambitie gesteld op minimaal 135.000 arbeidsplaatsen in 2010. Dit is een groei van 21.350 ten opzichte van 1999. Sinds 1999 is het aantal arbeidsplaatsen gestegen met 11.207. Van 1999 tot 2002 groeide het aantal arbeidsplaatsen, daarna vond er een afname plaats. Deze afname vormt een trendbreuk ten opzichte van de jaren vóór 2002, waarin de werkgelegenheid jaarlijks toenam met gemiddeld 4 procent. Voor een deel heeft dit te maken met de landelijk stagnerende economie.

Tabel 1.4 Aantal werkzame personen naar grootteklasse van de vestigingen

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	perc. 2004
klein	16.809	16.830	17.094	17.573	17.646	17.866	14,3
middel	40.828	41.027	42.810	45.159	43.432	41.965	33,6
groot	56.005	59.844	63.327	66.552	65.214	65.018	52,1
totaal	113.642	117.701	123.231	129.284	126.292	124.849	100

Klein: 1-9 werkzame personen (wzp);

middel: 10-99 werkzame personen;

groot: 100 en meer werkzame personen.

Tabel 1.5 Groningen in vergelijking met andere grote en middelgrote gemeenten en met de regio

Gemeente	werkzame personen 2004	groei 2003-2004		banen per 1000 inwoners
		absoluut	percentage	
Amsterdam	414.000	-4.050	-1,0	560
Rotterdam	323.200	-4.600	-1,4	539
Den Haag	233.200	4.800	2,1	497
Utrecht	206.650	-500	-0,2	765
Eindhoven	138.650	2.950	2,2	667
Groningen	124.850	-1.450	-1,1	696
Haarlemmermeer	122.750	50	0,0	964
Tilburg	100.400	750	0,8	505
Arnhem	93.500	200	0,2	657
's-Hertogenbosch	92.950	-650	-0,7	696
Nijmegen	92.600	-950	-1,0	588
Breda	90.050	-2.150	-2,3	543
Zwolle	76.950	100	0,1	694
Enschede	75.450	-1.250	-1,6	493
Leeuwarden	66.600	400	0,6	729
Almere	62.850	2.050	3,4	368
Emmen	47.500	-50	-0,1	438
Regio Groningen-Assen zonder Groningen	105.500	-50	-0	399
NEDERLAND	7.534.700	-21.100	-0,3	464

1.5.2 *Ontwikkelingen 2003-2004*

In tabel 1.4 staat het aantal werkzame personen van 1999-2004, ingedeeld naar de grootte van de vestiging waarbij ze werkzaam zijn.

Bij vestigingen met honderd en meer werkzame personen is ruim 52 procent van de totale werkgelegenheid geconcentreerd. Het gaat hierbij in totaal om 214 vestigingen (2 procent van de vestigingen). De grootste werkgevers in de gemeente zijn het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) en de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). De kleine bedrijven (in totaal 7.391 vestigingen) zorgen voor 14,3 procent van de werkgelegenheid. Hieronder vallen 3.230 eenmansbedrijven en 524 vestigingen zonder personeel.

In de periode 2003-2004 nam de werkgelegenheid in de kleine vestigingen licht toe. In de middelgrote vestigingen neemt de werkgelegenheid juist af; vooral in de klasse 50-99 werkzame personen. Bij de grote vestigingen vinden veel verschuivingen in werkgelegenheid plaats. De totale werkgelegenheid in de grote vestigingen is licht afgenomen.

1.5.3 *Groningen vergeleken*

In tabel 1.5 wordt de werkgelegenheid in Groningen vergeleken met andere grote en middelgrote gemeenten en met de regio Groningen-Assen.

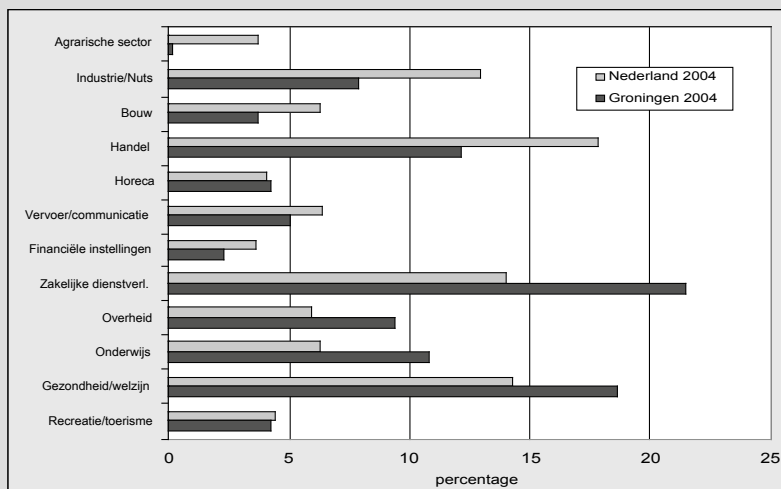
In Groningen zijn er 696 banen per duizend inwoners. Dat is beduidend hoger dan het landelijk gemiddelde (464 banen). De oorzaak van dit hoge cijfer is de centrumpositie van de gemeente Groningen. Een hoog aantal arbeidsplaatsen per duizend inwoners duidt er op dat veel personen die in de gemeente werken, buiten de gemeente wonen. Dit is in Groningen het geval, nog meer dan bij de meeste overige grote gemeenten.

Over het jaar 2003-2004 kende Nederland als geheel een afname van de werkgelegenheid. Deze is in Groningen groter dan gemiddeld. De ontwikkeling is in de andere steden heel verschillend. Enkele verschillen komen, net als in Groningen, door administratieve verschuivingen van werkgelegenheid. Personeel wordt bijvoorbeeld door reorganisaties bij een andere vestiging genoteerd terwijl de werkplek niet is veranderd. De regio Groningen-Assen (zonder de gemeente Groningen) doet het beter dan de gemeente. In de regio (zonder Groningen) is de werkgelegenheid afgenomen met ongeveer vijftig werkzame personen. In de regio Groningen-Assen (inclusief de gemeente Groningen) is de achteruitgang in werkgelegenheid 1.474 werkzame personen of 0,6 procent.

Tabel 1.6 Aantal arbeidsplaatsen per sector, april 1999-april 2004

	aantal arbeidsplaatsen						ontwikkeling
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	absoluut perc
Landbouw	270	240	224	225	197	191	-79 -29,3
Industrie en bouw	16.999	16.902	17.013	16.646	15.951	14.586	-2.413 -14,2
Handel en horeca	19.631	20.315	20.608	21.276	21.125	20.427	796 4,1
Commerciële dienstverlening	31.449	33.115	35.312	38.823	36.217	35.951	4.502 14,3
Niet-comm. Dienstverlening	45.293	47.129	50.074	52.314	52.802	53.694	8.401 18,5
totaal	113.642	117.701	123.231	129.284	126.292	124.849	11.207 9,9

Figuur 1.8 De structuur van de werkgelegenheid in Groningen vergeleken met die in Nederland als geheel, percentages van de totale werkgelegenheid

1.5.4 *Werkgelegenheid gemeente Groningen*

De werkgelegenheid in Groningen is in de periode 1999-2004 toegenomen. Dit blijkt uit tabel 1.6, waarin het aantal arbeidsplaatsen per sector is opgenomen.

Over de periode tussen 1999 en 2004 als geheel vindt er een groei plaats van het aantal arbeidsplaatsen. De eerste drie jaar is er een forse toename, sinds 2002 is er daarentegen een afname. De werkgelegenheid is afgenomen bij de landbouw, de industrie en de bouw. In de overige sectoren is de werkgelegenheid toegenomen. De grootste groei vond plaats in de niet-commerciële dienstverlening. De niet-commerciële dienstverlening bestaat uit sectoren die in Groningen goed zijn vertegenwoordigd, onder andere de provinciale en rijksoverheid, de RUG en het UMCG.

1.5.5 *Groningen in vergelijking met Nederland*

In figuur 1.8 wordt de structuur van de werkgelegenheid in Groningen met Nederland vergeleken.

De structuur van de werkgelegenheid in Groningen is heel anders dan die in Nederland als geheel. Groningen is een dienstestad: 88 procent van de werkgelegenheid is in de dienstensectoren geconcentreerd, tegen 77 procent in Nederland als geheel. De dienstverlening heeft in Groningen een verzorgende functie voor de omgeving.

De sectoren met relatief veel werkgelegenheid in Groningen zijn de sectoren zakelijke dienstverlening, gezondheid/welzijn, onderwijs en overheid. De zakelijke dienstverlening is met 21,5 procent van de werkgelegenheid de grootste sector. In Nederland heeft deze sector 14,0 procent van de werkgelegenheid. De sector gezondheidszorg en welzijn heeft 18,6 procent van de werkgelegenheid in Groningen. Dit hoge percentage komt door de aanwezigheid van ziekenhuizen en de thuiszorg. De handel staat op de derde plaats met 12,2 procent van de werkgelegenheid. Dit is lager dan het landelijke percentage. De groothandel is in Groningen ondervertegenwoordigd. Het onderwijs is in Groningen de vierde sector. De grootste werkgevers daarbinnen zijn de RUG en de Hanzehogeschool Groningen (HHG). De overheid is binnen Groningen oververtegenwoordigd doordat er veel landelijke en provinciale diensten zijn geconcentreerd. De industrie (inclusief nutsbedrijven) heeft een minder groot aandeel in de werkgelegenheid dan landelijk. Er is wel industrie gevestigd in Groningen, maar in vergelijking met het landelijk gemiddelde is Groningen geen industriestad.

In enkele sectoren is veel werkgelegenheid in Groningen geregistreerd, terwijl een groot deel van de werknemers buiten de gemeente werkt. Dit geldt vooral voor de schoonmaak, de beveiliging (beide zakelijke dienstverlening) en de thuiszorg. Van het omgekeerde is sprake in de bouw. Veel bouwbedrijven die op projecten binnen de gemeente werken, zijn buiten de gemeente gevestigd. Dit geeft een enigszins vertekend beeld van de spreiding van de werkgelegenheid binnen de regio.

1.5.6 *Ontwikkelingen in de diverse sectoren*

De werkgelegenheid ontwikkelt zich niet in alle sectoren op dezelfde wijze. De grootste afname van de werkgelegenheid sinds 1999 is in de industrie en de bouw. De commerciële dienstverlening kende tot 2002 een groei, daarna een afname. De niet-commerciële dienstverlening kent een gestage groei sinds 1999.

De belangrijkste industriële groepen in Groningen zijn de uitgeverijen en drukkerijen, de voedings- en genotmiddelenindustrie, de meubelproducenten en overige goederen. Samen vormen ze ruim 65 procent van de industriële werkgelegenheid. Het aantal arbeidsplaatsen in de industrie bedraagt 8.285. Sinds 1999 is het aantal arbeidsplaatsen in de industrie afgenomen met ruim 1.800 (18 procent). De afname komt vooral door daling in de metaalindustrie en bij de producenten van machines en apparaten. Ook bij de uitgeverijen en drukkerijen neemt de werkgelegenheid gestaag af. Het laatste jaar is de werkgelegenheid ook afgenomen bij de producenten van cement, kalk en gipsproducten.

Nutsbedrijven hebben vestigingen met veel medewerkers. Door reorganisaties, fusies en administratieve wijzigingen fluctueren de personeelsaantallen per vestiging. De totale werkgelegenheid in de nutsbedrijven schommelt tussen de 1.500 en 2.000 arbeidsplaatsen.

De afname van de werkgelegenheid in de bouw is conform de landelijke ontwikkelingen. Deze neemt in alle onderdelen af.

Het aantal arbeidsplaatsen in de handel is sinds 1999 ongeveer gelijk gebleven, maar in 2004 afgenomen. Dat komt vooral door de daling bij de groothandel en de detailhandel non-food. Er was een toename in de detailhandelcategorie 'niet-winkel' (postorderbedrijven, verkoop via internet). In de horeca is de werkgelegenheid sinds 1999 gegroeid, vooral bij de cafés, bars en disco's. Op 1 april 2004 kende de overige commerciële dienstverlening 35.950 arbeidsplaatsen (zonder handel en horeca). Dit is een toename van 4.500 arbeidsplaatsen (14 procent) ten opzichte van 1999. Het laatste jaar is er echter een afname van ruim 250 arbeidsplaatsen.

Het aantal arbeidsplaatsen in de niet-commerciële dienstverlening (met als grote groepen de overheid, het onderwijs en de gezondheidszorg) is tussen 1 april 1999 en 1 april 2004 toegenomen van 45.300 tot 53.700. Dit is een groei met 8.400 personen (18,5 procent). De niet-commerciële dienstverlening is daarmee de economische motor van de gemeente Groningen.

1.5.7 Arbeidsplaatsen in de commerciële dienstverlening nader bekeken

Binnen de commerciële dienstverlening zijn de verschillen in werkgelegenheidsontwikkeling groot. De meeste afdelingen hebben sinds 1999 een groei doorgemaakt. De grootste toename vond plaats bij de callcenters, van 1.314 arbeidsplaatsen naar 3.083 in 2004. De groei komt vooral op het conto van het laatste jaar (+710). In de toekomst blijft de werkgelegenheid in deze sector toenemen.

Ook de uitleenbedrijven kenden een forse groei, met een toename van 2.538 arbeidsplaatsen in 1999 naar 3.367 in 2004. Deze grote toename komt doordat veel voormalige uitzendkrachten nu in vaste dienst zijn bij deze uitleenbedrijven en vervolgens gedetacheerd worden.

Ook onderzoeksbureaus en bureaus voor rechtskundige dienstverlening doen het goed, zowel qua aantal vestigingen als qua werkgelegenheid. Deze kennisintensieve werkgelegenheid heeft sinds 1999 een groei doorgemaakt van 779 arbeidsplaatsen tot 6.840 in 2004. Het aantal vestigingen steeg van 782 naar 1.161.

Twee branches met grote schommelingen in de personeelsaantallen zijn de beveiliging en de schoonmaak. Dit komt door ontwikkelingen in de markt, maar ook door administratieve verschuivingen. De schoonmaak is van beide branches de grootste en kende in 2004 5.103 arbeidsplaatsen. Schommelingen komen ook voor bij de post en telecommunicatie. Ook dit komt voor een belangrijk deel door administratieve verplaatsingen.

Bij de financiële instellingen vond een afname van de werkgelegenheid plaats. Dit komt onder meer doordat veel banken kantoren hebben gesloten en doordat activiteiten van het verzekeringswezen verplaatst zijn naar andere steden (Zwolle en Leeuwarden). Het aandeel van de financiële instellingen in de totale werkgelegenheid blijft naar verwachting in de toekomst constant.

Tabel 1.7 Ontwikkeling van de arbeidsplaatsen in de kansrijke sectoren

aantal arbeidsplaatsen	1999	2000	2001	2002	2003	2004	Groei 1999-2004	%
ICT-sector	8.647	9.401	10.289	11.005	8.612	10.023	1.376	15,9
Life Sciences	1.712	1.844	2.335	2.510	2.549	2.425	713	41,6
Toerisme	1.608	1.663	1.743	1.863	1.985	1.893	285	17,7
Energie en milieu	2.112	1.968	1.761	1.998	2.352	1.918	-194	-9,1
totaal	14.079	14.876	16.128	17.376	15.498	16.259	2.180	15,4
aantal vestigingen								
ICT-sector	355	421	515	557	522	585	230	64,8
Life Sciences	63	69	80	92	91	93	30	47,6
Toerisme	213	184	180	180	186	206	-7	-3,2
Energie en milieu	34	33	35	40	39	38	4	11,8
totaal	665	707	810	869	838	922	257	38,6

1.5.8 *Arbeidsplaatsen in de niet-commerciële dienstverlening nader bekeken*

Het afgelopen jaar is de werkgelegenheid in de niet-commerciële dienstverlening fors gegroeid. De niet-commerciële dienstverlening is de grootste 'werkgever' van de gemeente Groningen.

De overheidssector kende vooral in de periode 1999-2002 een sterke groei. De groei in het laatste jaar is veroorzaakt door concentratie van werkgelegenheid bij de belastingen. De verwachting is dat de groei in de sector overheid niet verder door zal zetten. Centralisatie van werkzaamheden, veranderende wet- en regelgeving, marktwerking en deregulering leiden tot minder werkgelegenheid en tot een afbouw van taken in deze sector.

De sector gezondheidszorg en welzijn kende een groei van 4.488 werkzame personen sinds 1999, waarvan 807 (3,8 procent) in het laatste jaar. De groei vindt vooral plaats in ziekenhuizen en de thuiszorg. Het aandeel arbeidsplaatsen stijgt naar 18 procent. Voor de komende jaren wordt in deze sector groei in werkgelegenheid verwacht, vanwege de veranderende zorgvraag.

De sector onderwijs kent sinds 1999 een lichte toename van de werkgelegenheid. Het laatste jaar is er echter een afname bij het overig onderwijs (onder andere rijsscholen en bedrijfsopleidingen). Het onderwijs draagt in Groningen 10 procent bij aan de totale werkgelegenheid.

De sector cultuur en recreatie kent als geheel een gestage groei. De grootste groep, zowel in aantallen vestigingen als in werkgelegenheid, is de afdeling overig amusement en kunst.

1.5.9 *Arbeidsplaatsen in kansrijke sectoren*

In het Economisch Businessplan zijn de sectoren ICT, Life Sciences, Toerisme en Energie en milieu als 'kansrijk' aangemerkt. De doelstelling is de werkgelegenheid in deze sectoren sneller te laten stijgen dan de totale werkgelegenheidsgroei. Tabel 1.7 toont de ontwikkeling van de werkgelegenheid in deze sectoren in de laatste vijf jaar.

Per 1 april 2004 kennen de vier kansrijke sectoren in totaal 16.259 arbeidsplaatsen. Dit is ruim 13 procent van de totale werkgelegenheid in Groningen (124.849). In 1999 was het percentage van de totale werkgelegenheid nog 12,4 procent. Daarmee is de werkgelegenheid in deze sectoren sinds 1999 sneller gegroeid dan de totale werkgelegenheid. Het afgelopen jaar is de werkgelegenheid in de kansrijke sectoren toegenomen met 761 arbeidsplaatsen. Deze toename komt geheel voor rekening van de

ICT (inclusief telecommunicatie), met een groei van 1.411 arbeidsplaatsen. De andere kansrijke sectoren kenden het laatste jaar een afname. De ICT-sector kent deze afname al in 2003.

ICT

ICT is de grootste van de vier kansrijke sectoren. De doelstelling in het Economisch Businessplan is het behouden en versterken van de positie van Groningen als een van de vijf belangrijkste ICT-steden van Nederland.

ICT is een bijzonder conjunctuurgevoelige sector. Aanvankelijk groeide de werkgelegenheid in de Groningse ICT-sector van 8.647 arbeidsplaatsen in 1999 tot 11.005 in 2002. In 2003 is het aantal arbeidsplaatsen echter teruggevallen tot 8.601, het niveau van 1999. Anno 2004 is het niveau weer teruggekeerd op dat van 2002. Het is een positieve ontwikkeling dat ook het aantal vestigingen is gegroeid, met 12 procent. Het aantal kleine bedrijven neemt sterk toe, wat duidt op een grote ondernemerszin in Groningen. De indruk bestaat dat het aanbod van internetdiensten in Groningen groeit. Vaak gaat het om kleine bedrijven die innovatief gebruik maken van de mogelijkheden van internet en de infrastructuur in Groningen.

De ICT-sector is gelukkig door het diepste dal heen en groeit voorzichtig weer. De groei van ruim 16 procent sinds 1999 is vooral te danken aan de sector Telecom. Het vermoeden bestaat dat de extreme daling van 2003 een gevolg is van overhevelingen van bepaalde delen van KPN naar andere bedrijven (Atos Origin en SNT). Ten opzichte van 2002 werken er zo'n 3 procent minder mensen in de Telecom. Een sterke groei (30 procent) is er te zien in de callcentersector. Dit is in overeenstemming met het beeld dat veel grote bedrijven bedrijfsprocessen uitbesteden, bijvoorbeeld het eerstelijns klantencontact. Er is dus een duidelijk herstel in de branche, na jaren van malaise. Groningen heeft een goede uitgangspositie (veel managed services is groeiemarkt), maar toenemende filialisering van de grotere IT-bedrijven blijft een punt van zorg. Er is een toenemende vraag naar arbeid, maar deze vraag houdt geen gelijke tred met de toenemende omzet, als gevolg van de rationalisering en voorzichtige uitbreiding om een hogere productiviteit per werknemer te verkrijgen. Verder zijn er veel nieuwe ondernemers. Het herstel zal vermoedelijk blijven aanhouden, met een bestendige autonome groei. Op de toenemende vraag naar internetdiensten zal zowel door grotere als door kleinere bedrijven worden ingespeeld, waardoor over de gehele breedte groei zal zijn.

Life Sciences

Vooropgesteld moet worden dat Life Sciences een moeilijk te begrenzen sector is en dat een deel van de aan de Groningse kennisbasis gerelateerde bedrijvigheid buiten de stad Groningen is gevestigd (Cordis, Pharma-Bioresearch). Met 2.425 werkzame personen in Groningen is het een sector met een beperkte omvang, maar wel een met een hoog groeipotentieel. De sector is de afgelopen jaren een gestage groeier gebleken. In 2004 is deze positieve ontwikkeling onder invloed van de algehele verslechtering van de conjunctuur echter tot stilstand gebracht.

De ontwikkeling van deze sector in 2004 was wisselend. De verwachting voor 2005 is dat het gemengde beeld blijft bestaan, maar dat er wel weer groei in de gehele sector zal plaatsvinden. Deze ontwikkeling wordt ondersteund doordat diverse overheden zich richten op een beperkt aantal speerpunten in het kader van de huidige innovatiediscussies.

Toerisme

Toerisme is sinds twee jaar aangemerkt als kansrijke sector. Tot deze sector behoren zowel bedrijven die zich richten op toerisme en recreatie van bezoekers, als bedrijven die meer gericht zijn op de inwoners van de gemeente. Tussen beide groepen bestaat een overlap in het gebruik van de toeristische infrastructuur.

Op 1 april 2004 telde de toeristische sector in Groningen 1.893 arbeidsplaatsen: een afname van 92 ten opzichte van 2003. De afname vond vooral plaats in de hotelsector. In 1997 waren er 962 hotelbedden in de stad Groningen. Anno 2004 zijn er 1.400 bedden, een toename van 45 procent ten opzichte van 1997. Dit heeft geresulteerd in 197.900 overnachtingen voor de dertien hotels in de stad Groningen; een groei van 26.900 ten opzichte van 1998.

Ten opzichte van 2002 zijn er in de provincie Groningen 2,7 procent banen bij gekomen in de toeristische sector. Het totale aantal banen komt hiermee op ruim 49.600 (fulltime en parttime). Deze stijging is gelijk aan de landelijke trend, zo blijkt uit het rapport Toerisme in Cijfers 2004 van de Provincie Groningen. Over de periode 1996 tot 2003 heeft de sector het goed gedaan met een banengroei van 36 procent.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft berekend dat het totale aantal toeristische overnachtingen in Nederland in 2003 met 1,5 procent is afgenomen. In de provincie Groningen is het aantal hotelovernachtingen gelijk gebleven. In Drenthe is het aantal overnachtingen met 7 procent afgenomen en in Fryslân met 5 procent gestegen. Dus ook op dit onderdeel heeft de toeristische sector in Groningen het in 2003 goed gedaan.

Tabel 1.8 Vacatures en vacaturegraad per sector

	2002		2003		2004	
	vacatures	vacaturegraad	vacatures	vacaturegraad	vacatures	vacaturegraad
Industrie en bouw	524	4,7	291	2,1	200	1,6
Handel en horeca	810	7,9	326	2,0	289	1,8
Comm. Dienstverlening	1.123	5,3	568	2,2	656	2,8
Niet-comm. Dienstverlening	1.269	4,5	919	2,6	409	1,0
Uitleenbedrijven	703	47,4	327	29,0	227	12,0
Totaal	4.430	6,2	2.431	2,6	1.780	1,9

Vacaturegraad: aantal vacatures per 100 arbeidsplaatsen

De beddencapaciteit in Noord-Nederland is met 2 procent toegenomen en de bezettingsgraad is met 2 procentpunt afgenomen. Het aantal geregistreerde overnachtingen bij logies- en ontbijtadressen is fors toegenomen in alle drie provincies, namelijk met 38 procent. Deze stijging is met name te danken aan het grote aantal adressen (67) dat erbij is gekomen. In Groningen steeg het aantal adressen naar 38. Het aantal overnachtingen in Noord-Nederland in recreatiewoningen (verhuurwoningen en tweede woningen) is afgenomen met 3 procent (van 5.973 naar 5.803). De daling heeft plaatsgevonden in Groningen en Drenthe. In Fryslân is het aantal overnachtingen in recreatiewoningen gestegen.

Energie en milieu

In het Economisch Businessplan is de energiesector benoemd tot speerpuntcluster. Doelen zijn het bevorderen van duurzame energie en het uitbouwen van de kennisinfrastructuur, zodat er een spin-off ontstaat voor toeleverende bedrijven. De meeste werkgelegenheid in de sector Energie en milieu levert de energiebranche: Gasunie en de nutsbedrijven. In de milieubranche betreft het voornamelijk vestigingen van de Milieudienst van de gemeente Groningen.

In de sector Energie en milieu schommelt het aantal arbeidsplaatsen al jaren rond de 2.000. In 2004 is er een afname zichtbaar. Dit is vooral het gevolg van administratieve veranderingen (het meetellen van inhuurkrachten bij uitzendbureaus die in voorgaande jaren nog bij de inlenende bedrijven werd meegeteld) en reorganisaties bij de nutsbedrijven. Voor 2005 wordt weer een stijging verwacht.

1.5.10 Vacatures

Sinds 2002 wordt aan alle bedrijven in Groningen gevraagd hoeveel vacatures zij hebben op 1 april en welke langer dan drie maanden open staan. Het aantal vacatures per hoofdgroep staat in tabel 1.8.

Het aantal vacatures is sinds 2002 meer dan gehalveerd. Wat opvalt, is dat in de sector waar de werkgelegenheid het meeste groeit, de niet-commerciële dienstverlening, de vacaturegraad erg laag is, met name in 2004. De vacaturegraad bij de commerciële dienstverlening is het afgelopen jaar weer licht toegenomen, wat zou kunnen wijzen op een licht herstel van de economie. Bij de uitleenbedrijven is de vacaturegraad van nature hoog. De achteruitgang in het aantal vacatures is hier daarom wel erg groot. Van alle vacatures in 2004 stond 20 procent langer dan drie maanden open. Bij de uitleenbedrijven is dit percentage 15 procent. De kans op een toename van de werkgelegenheid in de nabije toekomst lijkt dus niet erg groot.

Tabel 2.1 Ontwikkelingen in het aantal vestigingen in het vestigingenregister, 1999-2004

Ontwikkelingen	2000	2001	2002	2003	2004	sinds 1999
af: verwijderde vestigingen voorgaand jaar	-472	-636	-747	-661	-616	-3.132
bij: toegevoegde vestigingen voorgaand jaar	+607	+1.033	+1.079	+640	+1.046	+4.405
totaal aantal vestigingen	7.985	8.382	8.705	8.684	9.114	+1.129

Tabel 2.2 Startende vestigingen ingedeeld in sectoren, 2003-2004

sector	starters
Landbouw/industrie	33
Bouw	50
Handel	173
waarvan detailhandel	109
Horeca	26
Vervoer/communicatie	14
Financiële instellingen	23
Zakelijke dienstverlening	284
waarvan informatietechnologie	82
Overheid	0
Onderwijs	21
Gezondheid/welzijn	20
Overig niet-commercieel	85
totaal starters	729

2.1 Aantal vestigingen

Tabel 2.1 toont het aantal vestigingen van bedrijven en instellingen in de gemeente Groningen, in de periode tussen 1999 en 2004.

Op 1 april 2004 telde de gemeente Groningen 9.114 vestigingen van bedrijven en instellingen. Sinds 1999 is dit een stijging met 1.130 vestigingen, ofwel 14 procent.

De 1.046 nieuwe vestigingen die er tussen april 2003 en april 2004 zijn bijgekomen, bieden samen werk aan 2.227 personen. Van honderd nieuwe vestigingen is bekend dat ze naar Groningen zijn verhuisd van buiten de gemeente. Twintig hiervan zijn afkomstig uit de regio Groningen-Assen. In ruim vijftig gevallen betreft het een nieuwe vestiging of een uitbreiding van een lokale of landelijke organisatie. Van de 616 vestigingen die uit het register verwijderd zijn, is van 150 bekend dat ze naar buiten de gemeente verhuisd zijn. Hiervan zijn er 65 verhuisd naar de regio en vijftien naar het buitenland. 110 vestigingen zijn om economische redenen gestopt.

In tabel 2.2 staan de startende vestigingen ingedeeld in sectoren.

In de gemeente Groningen zijn verhoudingsgewijs minder ondernemers dan in de regio. De belangrijkste oorzaak hiervoor is de relatief jonge leeftijdsopbouw van de bevolking in de stad Groningen. Door het grote aantal studenten zijn er relatief veel jongeren in de stad die een opleiding volgen. De bevolkingsopbouw in de regio is daarentegen juist meer vergrijsd.

2.2 Opheffingen

Vorig jaar (2004) zijn er 691 bedrijven uit de gemeente Groningen die ingeschreven stonden bij de Kamer van Koophandel, opgeheven. Dat komt overeen met circa 10 procent van het totale bedrijvenbestand in de gemeente Groningen. Ter vergelijking: in de provincie Groningen zijn in 2004 1.827 bedrijven opgeheven.

Tabel 2.3 Aantal vestigingen per sector, 1 april 1999 tot 1 april 2004

Sectie	Aantal vestigingen						ontwikkeling 2003-2004	
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	absoluut	procent
Landbouw	71	65	61	57	55	58	3	5,5
Industrie en bouw	780	786	830	889	860	887	27	3,1
Handel en horeca	2.600	2.555	2.548	2.585	2.623	2.743	120	4,6
Comm. Dienstverlening	2.039	2.231	2.486	2.711	2.721	2.898	177	6,5
Niet-comm. Dienstverlening	2.360	2.348	2.457	2.463	2.425	2.528	103	4,2
totaal	7.850	7.985	8.382	8.705	8.684	9.114	430	5,0

Tabel 2.4 Ontwikkeling van het aantal vestigingen in de kansrijke clusters, 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	groei 2003-2004	
							abs.	perc.
ICT-sector	355	421	515	557	522	585	63	12,1
Life Sciences	63	69	80	92	91	93	2	2,2
Toerisme	213	184	180	180	186	206	20	10,8
Energie en milieu	34	33	35	40	39	38	-1	-2,6
totaal	665	707	810	869	838	922	84	10,0

2.3 Bbz

Het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) biedt verschillende mogelijkheden voor mensen die als zelfstandig ondernemer willen beginnen. Een belangrijke voorwaarde is dat de betrokken persoon een uitkering heeft, via de WWB (Wet Werk en Bijstand) of de WW (Werkloosheidswet). Het Bbz bestaat uit een financiële ondersteuning tot bijstandsniveau of een krediet, als deze niet via de normale kanalen verkregen kan worden. Ook biedt het Bbz algemene ondersteuning in het gehele proces naar zelfstandigheid.

In 2004 zijn er gemiddeld vijftig mensen uitgestroomd in de richting van zelfstandigheid. Er zijn op het moment 170 pas gestarte bedrijven die nog tijdelijke ondersteuning nodig hebben.

2.4 Aantal vestigingen per sector

In tabel 2.3 staat de ontwikkeling van het aantal vestigingen sinds 1999 per sector weergegeven.

De meeste vestigingen zijn er in de dienstverlening en dan met name in de zakelijke dienstverlening (2.390 vestigingen) en de handel (2.097 vestigingen). Samen hebben deze twee sectoren bijna 50 procent van het totale aantal vestigingen. De grootste toename is te zien in de commerciële dienstverlening. Het betreft veel kleine startende ondernemingen.

2.5 Aantal vestigingen in de kansrijke clusters

In tabel 2.4 staat de ontwikkeling van het aantal vestigingen in de vier kansrijke clusters tussen 1999 en 2004.

Het aantal vestigingen in de kansrijke clusters uit het Economisch Businessplan is het afgelopen jaar licht toegenomen. Dit komt vooral door een toename in de grootste groep, de ICT. Binnen de ICT is het aantal adviesbureaus voor automatisering en systeemontwikkeling toegenomen. Dit zijn veelal kleine startende bedrijven. Binnen het toerisme is het aantal vestigingen het afgelopen jaar met twintig toegenomen en binnen de Life Sciences met twee. In de sector Energie en milieu is er daarentegen een afname van één vestiging.

Tabel 2.5 Pendelpercentage per sector, april 2004

	pendel (%)
Landbouw	43,1
Industrie en bouwnijverheid	58,9
Handel en horeca	34,6
Commerciële dienstverlening	46,6
Niet-commerciële dienstverlening	48,1
Totaal vaste krachten	47,2
Uitzendkrachten	25,8

2.6 Woon-werkrelaties

Van het totale aantal arbeidsplaatsen in de gemeente Groningen wordt een belangrijk deel bezet door inwoners van buiten de gemeente. In tabel 2.5 staat het percentage pendelaars per sector, gemeten in april 2004.

Van de in Groningen gevestigde bedrijven woont 47,2 procent van de medewerkers in vaste dienst buiten de gemeentegrenzen (circa 57.500 personen). Ten opzichte van 2003 is het percentage iets afgenomen. Het pendelpercentage schommelt al jaren rond 48 procent. De uitgaande pendel is niet exact bekend, maar uit het leefbaarheidonderzoek, gedaan in 2000 en 2002, blijkt dat dit aantal op ongeveer 15.000 ligt. Het hoge pendelpercentage benadrukt de centrumpositie van de gemeente Groningen.

De pendel bij de handel en horeca is verreweg het laagst. Vooral de horeca is een sector waar veel uitzendkrachten en parttimers werken, die doorgaans binnen de gemeentegrenzen wonen. Binnen de handel is het pendelpercentage bij de detailhandel het laagst. Ook onder uitzendkrachten is het pendelpercentage laag. Binnen de niet-commerciële dienstverlening heeft de sector cultuur en recreatie een laag pendelpercentage omdat binnen deze sector veel kleine bedrijfjes aan huis te vinden zijn. De bouw kent het hoogste pendelpercentage. Medewerkers van een bouwbedrijf hebben, afhankelijk van het project waaraan zij werken, steeds een andere werklocatie.

2.7 Economische groei en import/export

Langzamerhand komt het herstel van de Nederlandse economie op gang. Het dieptepunt is volgens de laatste cijfers inmiddels gepasseerd. In 2004 is de groei van de nationale economie 1,25 procent ten opzichte van een lichte daling in 2003 (-0,9 procent). De economische groei buiten het eurogebied was in 2004 gemiddeld 5 procent. Binnen het eurogebied was de economische groei gemiddeld 2 procent.

Er zijn verschillende oorzaken aan te wijzen voor het achterblijven van de economische groei in Nederland ten opzichte van de rest van de wereld. De verslechterde concurrentiepositie in de afgelopen jaren blijft een belangrijke oorzaak. Dit is een gevolg van forse loonstijgingen. De maatregelen voor loonmatiging zijn meerdere jaren nodig voordat de concurrentiepositie verbetert.

Tabel 2.6 Omzet totale bedrijfsleven, 1999-2004

Jaar	Indexcijfer Groningen	Indexcijfer Nederland
1999	103.7	103.3
2000	101.6	102.9
2001	100	99
2002	97.8	98.8
2003	97.8	98.1
2004	98.8	99.9

Bron: Erbo stad Groningen, KvK, 2004

Ook de ontwikkeling van de olieprijs is van belang voor de economische groei. In 2004 zijn de prijzen voor olie tot een hoogtepunt gestegen. Dit had een negatieve invloed op de economische ontwikkeling en veroorzaakte een opwaartse druk op de prijzen. Daarbij is er nog steeds sprake van een dure euro waardoor Europese producten relatief duur zijn in de export. Toch is in Nederland de inflatie relatief laag gebleven. Kalendereffecten zijn ook van invloed op economische ontwikkeling. Zo kende het jaar 2004 drie werkdagen meer dan in 2003.

De particuliere consumptie is het afgelopen jaar met slechts een kwart procent gegroeid. Dit wordt veroorzaakt door een stabiele ontwikkeling van de reële lonen en van de uitkeringen. Deze ontwikkeling is het gevolg van bezuinigingsmaatregelen, loonmatiging en lastenverzwaringen.

2.8 Ontwikkeling omzet

In tabel 2.6 staat de omzet van het bedrijfsleven in Groningen, in de periode 1999 tot 2004.

De omzet van het bedrijfsleven in de stad Groningen is in 2004 met ruim 1 procent gedaald. In vergelijking met de landelijke ontwikkelingen is vooral de omzet in de sector industrie in de stad achteruitgegaan (vergeleken met 2003). Voor een groot deel heeft dit te maken met de samenstelling van deze sector. In de stad is de voedings- en genotmiddelenindustrie vrij sterk vertegenwoordigd. Deze sector ontwikkelt zich tamelijk stabiel waardoor dit slechts van kleine invloed is op het geheel. De sector chemie is in de stad Groningen relatief minder aanwezig en juist in deze sector heeft landelijk een grote groei van de omzet plaatsgevonden.

In 2004 is de omzet in de detailhandel iets teruggelopen. In vergelijking met de voorgaande jaren is het verlies van de omzet in deze sector toch beperkt gebleven. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de economie het vertrouwen van de consument nog niet herwonnen heeft, maar wel enigszins aan het herstellen is.

In de dienstensector is sprake van een reële groei van de omzet van 2,5 procent ten opzichte van 2003. Hiermee lijkt er een einde te zijn gekomen aan het dieptepunt in deze sector. Deze groei was vooral te zien in de zakelijke dienstverlening en vervoer. De horeca presteerde iets minder.

Tabel 2.7 Exportcijfers Groningen en Nederland, 1999-2004

	Jaar	Indexcijfer Export Groningen	Indexcijfer Export Nederland
	1999	104	102.8
	2000	115.1	104.3
	2001	96.7	98.2
	2002	101.7	100.5
	2003	101.8	100.8
	2004	101.8	101.5

Bron: Erbo stad Groningen 2004

2.9 Arbeidsproductiviteit

Hoewel de economie in het afgelopen jaar beter heeft gepresteerd, heeft dit nog geen positieve invloed gehad op de ontwikkeling van de werkgelegenheid. De werkloosheid is in het afgelopen jaar nog steeds toegenomen. De verklaring hiervoor is dat ondernemers in eerste instantie terughoudend zijn bij de eerste tekenen van herstel om weer werknemers aan te nemen. Deze ontwikkeling is wél gunstig voor de arbeidsproductiviteit. Cijfers van het CBS geven aan dat de groei in arbeidsproductiviteit in Groningen tussen 1991 en 2001 boven het gemiddelde nationale niveau ligt. Deze hogere arbeidsproductiviteit is te danken aan de sectorstructuur en aan de concentratie van economische activiteiten als gevolg van de beschikbaarheid van productiefactoren, grondstoffen, leveringen, marktdifferentiatie en kennis spill-overs¹.

2.10 Export totale bedrijfsleven

In tabel 2.7 staan de exportcijfers van Groningen en Nederland, in de periode 1999 tot 2004.

De Groningse export is over het afgelopen jaar toegenomen met 1,8 procent ten opzichte van 2003. Dit loopt parallel aan de landelijke ontwikkeling. De omzet van de Groningse export wordt voor een tiende deel gerealiseerd in het buitenland. De exportgroei in Groningen lag in de afgelopen zes jaar gemiddeld hoger dan in Nederland.

De groei van de export heeft voor een belangrijk deel te maken met de opbloei van de wereldhandel. Daarmee is de exportgroei echter nog niet volledig verklaard. Door de toenemende deregulering en mondialisering worden steeds meer bedrijven gestimuleerd om meer en beter te concurreren op internationale markten. Om hierin mee te kunnen gaan, komt de nadruk te liggen op het verbeteren van de arbeidsproductiviteit.

2.11 Handelsmissies

In 2004 vonden er vier handelsmissies plaats naar China. Bij de handelsmissie in oktober 2004 gingen vijftien Noord-Nederlandse bedrijven mee. Deze missie is van belang geweest voor het initiëren van verschillende contacten, zowel met het Chinese bedrijfsleven als met de Chinese overheidsorganisaties en onderwijsinstellingen. Vooral de combinatie van bestuurlijk en zakelijk werkt goed in China. Het bestuurlijke deel was met

¹ Noordelijke Arbeidsmarktverkenning 2005, Hoofdrapport, RUG, p. 28

name gericht op het kweken van goodwill en het opbouwen en verstevigen van vriendschapsrelaties met overheidsinstanties. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor het handelen met China.

De uitkomsten zijn positief: in totaal zijn er drie contracten afgesloten. Verder zijn er zes samenwerkingsverbanden ondertekend. Met deze mis-sie en door andere voorgaande activiteiten van het Far East Trade Centre (FETC) zijn de randvoorwaarden geschapen voor bedrijven en instellingen om concrete resultaten in China te boeken.

2.12 Octrooien

Een octrooi (oftewel patent) is het exclusieve recht om een bepaalde uitvinding toe te passen. Daarmee biedt het bescherming tegen anderen die de uitvinding ook willen produceren. Een octrooi geeft het bedrijf of de uitvinder de mogelijkheid zijn ontwikkelingskosten terug te verdienen. Het aantal octrooien zegt iets over de innovatiekracht van een stad of regio.

Er worden in het Noorden veel minder uitvindingen gedaan dan elders in Nederland. Terwijl landelijk tussen 1993 en 2002 per duizend bedrijven 12,5 octrooien zijn verleend, bleef dat aantal in het Noorden steken op 6,2.

Het aantal octrooien in een gebied wordt sterk bepaald door de aanwezigheid van grote bedrijven en daarvan zijn er in het Noorden weinig. In de periode dat KPN zijn hoofdkantoor in Groningen had, werden enkele KPN-octrooien in Groningen geregistreerd. Nu KPN Research door TNO is overgenomen, is het de vraag of die uitvindingen nog in Groningen geregistreerd blijven worden. Om een eerlijkere vergelijking te maken, is ook gekeken hoe het beeld wordt als de zeven grootste bedrijven in Nederland worden weggelaten. De verschillen worden zonder de zeven 'octrooireuzen' wel iets kleiner, maar nog steeds loopt het Noorden achter: 4,9 octrooien per duizend bedrijven tegen 6,3 landelijk. Kijken we alleen naar bedrijven met tien of minder octrooien, dan scoort het Noorden wat beter. Naarmate de blik verschuift naar kleinere eenheden, loopt Noord-Nederland steeds minder uit de pas.

Alleen bij de octrooien door particulieren kan het Noorden aardig meekomen. Het noordelijke gemiddelde is 3,7 en het landelijke gemiddelde 3,68. Maar het gaat bij de particuliere uitvinders maar om een klein deel van het geheel: slechts 7 procent van alle octrooien staat op naam van particulieren, de rest is op naam van bedrijven.

2.13 Ontwikkeling investeringen

Noord-Nederland volgt in grote lijnen het Nederlands economisch herstel, maar de werkloosheid blijft toenemen. De werkloosheid bedraagt landelijk in januari 2005 9 procent en in Groningen zelfs 14 procent. Dit komt vooral door de strengere herkeuringsmaatregelen voor de WAO. Na een teruggang met 0,5 procent in 2003 wordt in het Noorden een beperkte economische groei verwacht van 1,4 procent in 2005. Deze verwachting is gebaseerd op de relatief gunstige prestaties van het exporterende bedrijfsleven. De economische groei vertaalt zich nog niet direct in extra werkgelegenheid. In 2004 treedt nog een verlies op, maar voor 2005 wordt een zeer beperkte groei verwacht.

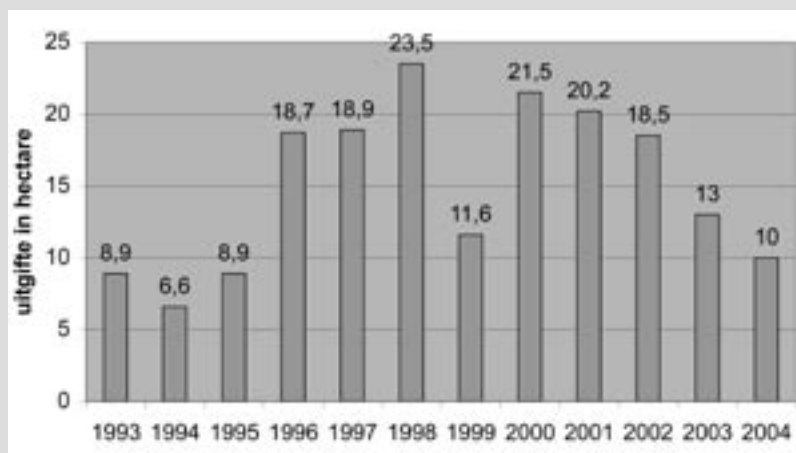
De werkgelegenheid in de Kompas-kernzones, waartoe ook de stad Groningen behoort, is over de afgelopen vijf jaar sneller gestegen dan gemiddeld. In de zone Groningen-Assen bedroeg de groei in de periode 1999-2003 1,7 procent.

Vorig jaar daalden de directe buitenlandse investeringen landelijk met 18 procent tot 560 miljard dollar (457 miljard euro). Dat is het laagste peil sinds 1997 en een heel eind onder de piek van 1.388 miljard dollar van 2000. Dat blijkt uit het 'Wereldinvesteringsrapport 2004' van de VN-Conferentie voor Handel en Ontwikkeling (UNCTAD).

De grootste investeerders in Nederland waren de VS (152 miljard dollar), Luxemburg (96 miljard), Frankrijk (57 miljard), het Verenigd Koninkrijk (55 miljard) en België (37 miljard). De directe buitenlandse investeringen stijgen in 2004 licht dankzij de opleving van de wereldeconomie, de toenemende rentabiliteit van de bedrijven, de verbetering van het investeringsklimaat en de liberalisering. De dienstensector trekt steeds meer buitenlandse investeringen aan. In 1990 zorgde de dienstensector voor 49 procent en de industrie voor 42 procent van alle uitstaande buitenlandse investeringen wereldwijd. In 2002 was dat 60 en 34 procent. Deze verschuiving is het gevolg van het groeiende belang van de dienstensector in de wereldeconomie en van de deregulering, de liberalisering en de privatisering van de dienstensector.

De gemeente Groningen kent veertig buitenlandse bedrijven die in totaal goed zijn voor ruim 4.500 banen. De bedrijven komen vooral uit Europa; met name Engeland (zeven bedrijven), Frankrijk (acht) en Duitsland (negen). Daarnaast zijn er nog zes bedrijven uit de Verenigde Staten hier gevestigd. De gemeente Groningen was in 2004 betrokken bij negen

Figuur 2.1 Hoeveelheid uitgegeven bedrijventerrein, 1993-2004

nieuwe succesvolle investeringsprojecten van buitenlandse bedrijven, een toename ten opzichte van de twee projecten in 2003. Die negen nieuwe investeringsprojecten waren goed voor bijna € 80 miljoen aan directe investeringen. Er waren 215 directe arbeidsplaatsen mee gemoeid.

Verder waren er veertien aanvragen voor de subsidie HRM (Human Resource Management), tegenover zeven in 2003. Het aantal NIOF-aanvragen (Noordelijke Innovatie OndersteuningsFaciliteit) bedroeg 85, dat zijn er 27 minder dan in 2003. Het aantal IPR-aanvragen (Investeringspremieregeling Noord-Nederland) nam sterk af naar drie in 2004, terwijl er in 2003 nog veertien aanvragen waren. Van de LPR-subsidie (Loonkostenpremieregeling Noord-Nederland) is in 2004 geen gebruik gemaakt.

2.14 Hoeveelheid uitgegeven bedrijventerrein

Figuur 2.1 toont de ontwikkeling van de uitgifte van bedrijventerreinen in de laatste twaalf jaar.

De uitgifte van bedrijventerreinen liep in 2004 terug naar tien hectare. Deze daling was minder sterk dan werd gevreesd. De komende jaren concentreert de uitgifte zich verder op Westpoort. Specifiek voor de milieugerelateerde bedrijvigheid wordt Milieuboulevard II aangelegd.

2.15 Kantoorruimte

Het aanbod op 1 januari 2005 bedroeg 115.604 m² verkoopvloeroppervlakte (vvo), wat neerkomt op circa 136.000 m² bedrijfsvloeroppervlakte (bvo). Ten opzichte van het voorafgaande jaar betekent dit een lichte afname van circa 528 m² vvo. Het aanbod als percentage van de voorraad is 11,5 procent. Hiermee bevindt het aanbod zich boven de grens van 10 procent, die als kritische drempel mag worden beschouwd.

Het aandeel bestaande bouw is in het kantorenaanbod toegenomen tot 77 procent. Daarmee is dit aandeel terug op het niveau van 2001 en 2002. Het is de verwachting dat de bestaande bouw de komende jaren het grootste aandeel blijft hebben.

In 2004 bedroeg het aandeel huur 88,5 procent. Het huurprijsniveau is in het afgelopen jaar gestegen. De gemiddelde huurprijs voor 2004 lag op € 114 (per vierkante meter per jaar), wat vergelijkbaar is met de € 118 uit 2000. De gerealiseerde huren voor toplocaties lagen in 2004 op circa € 130, wat iets lager is dan het jaar ervoor (€ 135). Uit een vergelijking met de grote steden blijkt dat het huurprijsniveau in Groningen nog steeds relatief laag is.

Tabel 2.8 Key performance indicatoren voor de Groninger binnenstad

Indicator	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Aantal bezoekers per jaar*/**	24 mln	22 mln	23 mln	26 mln	29 mln	31 mln	34 mln	30 mln
Gemiddeld besteed bedrag*	€ 21	€ 21	€ 21	€ 19	€ 22	€ 25	€ 18	€ 25
Bezoekdoel winkelen	65%	68%	69%	82%	76%	71%	69%	73%
Aandeel kortblijvers (< een half uur)*	36%	45%	44%	35%	33%	39%	37%	36%
Aandeel langblijvers (> twee uur)*	22%	11%	13%	17%	18%	20%	22%	21%
Gemiddelde verblijfsduur*	88 min.	67 min.	78 min.	85 min.	89 min.	88 min.	93 min.	92 min.
Autogebruik alle regioconsumenten*	37%	41%	31%	33%	35%	43%	36%	36%
Oriëntatie/marktaandeel vanuit de regio**	29%	28%	28%	26%	29%	31%	33%	33%
Binding (inwoners gemeente Groningen)*	57%	55%	54%	53%	58%	64%	67%	66%
Regionaal (regio zonder gemeente) omzetaandeel*	22%	18%	21%	17%	18%	25%	19%	18%
Bovenregionaal omzetaandeel*	32%	30%	30%	31%	34%	31%	40%	31%
Toevloeiing*	54%	49%	50%	47%	51%	56%	59%	50%
Omzet	€ 482mln	€ 447mln	€ 495mln	€ 522mln	€ 622mln	€ 775mln	€ 908mln	€ 757mln
Dagelijks	€ 8.100	€ 10.000	€ 9.400	€ 11.900	€ 11.800	€ 12.100	€ 16.700	€ 18.900
Niet-dagelijks	€ 4.400	€ 4.000	€ 4.400	€ 4.400	€ 5.400	€ 6.700	€ 7.500	€ 5.500

* Bron: Goudappel Coffeng passantenenquête, 1997 t/m 2004

** Bron: Goudappel Coffeng telefonische enquête, 1997 t/m 2004

2.16 Woningbouw

In 2004 zijn er in de gemeente Groningen in totaal 574 woningen gereedgekomen (taakstelling: 1.350). Het ging om 155 huurwoningen en 419 koopwoningen. Vooral voor de huurwoningen betekent dit een fors lager aantal dan in 2003. Van de nieuwe woningen is het merendeel, ongeveer 77 procent, gebouwd in de bestaande stad. De verwachte productie voor 2005 is aanzienlijk lager dan gewenst, maar de stad doet het in de afgelopen periode beter dan elders in de provincie. De verkoopcijfers in het afgelopen half jaar zijn dusdanig goed dat er voor 2005 een herstel te zien is. In 2006 en 2007 wordt, uitgaande van een economisch herstel, een productie van respectievelijk 1.200 en 1.000 woningen verwacht.

2.17 Marktpositie Groningen

De ontwikkeling van de marktpositie van Groningen over de periode sinds 1997 laat een positieve tendens zien (zie tabel 2.8). In de tabel zijn de belangrijkste aspecten op een rij gezet en afgezet tegen voorgaande jaren.

Van 1997 tot 2004 heeft het functioneren van de binnenstad van Groningen zich positief ontwikkeld. Het economisch functioneren is daarop geen uitzondering, gelet op een stijgende koopkrachtbinding, oriëntatie vanuit de regio, vloerproductiviteit en omzet.

Ten opzichte van 2003 is een aantal indicatoren gedaald, waaronder de omzet, vloerproductiviteit (niet-dagelijkse) en toevloeiing (niet-dagelijks). Een belangrijke verklaring hiervoor zijn de afgenomen bestedingen. Deze lagere bestedingen zijn niet terug te voeren op mindere prestaties van de binnenstad van Groningen.

Ook de afgenomen (boven)regionale toevloeiing heeft een negatief effect gehad op de gedaalde omzet en de afgenomen vloerproductiviteit van het niet-dagelijks aanbod. De hoge (boven)regionale toevloeiing in 2003 lijkt op een eenmalige uitzondering. De afgenomen toevloeiing in 2004 is niet het gevolg van een toenemende aantrekkingskracht van recentelijk vernieuwde concurrerende winkelcentra, zoals het centrum van Winschoten en de uitbreiding van De Hooge Meeren (voormalig Groot Gorecht) in Hoogezand.

Belangrijk is dat in de oriëntatiecijfers een blijvende stijgende lijn te zien is. Dit zijn indicatoren waarin bestedingen geen rol spelen en die dus per definitie minder onderhevig zijn aan conjuncturele schommelingen. Zowel de koopkrachtbinding aan de binnenstad als de oriëntatie van inwoners uit de regio blijft op een hoog niveau.

Tabel 2.9 Kengetallen Groninger binnenstad vergeleken met andere binnensteden

Aspect	2001	2002	2003	2004	Referentiesteden
binnenstadsbezoekers, winkelen als primair bezoekdoel	56%	58%	54%	57%	50-60%
binding eigen inwoners op binnenstad (niet-dagelijks)	58%	64%	67%	66%	48%
bezoekersaandeel lokale bezoekers	56%	51%	52%	58%	40-60%
bezoekersaandeel regionale bezoekers	16%	20%	17%	15%	10-20%
bezoekersaandeel bovenregionale bezoekers	28%	30%	31%	28%	20-45%
omzetaandeel regionale en bovenregionale bezoekers (toevloeiing niet-dagelijks)	51%	56%	59%	50%	55-70%
bezoekers die een aankoop hebben verricht	41%	51%	48%	56%	45-60%
besteed bedrag per bezoeker	€22	€25	€18	€25	€29
besteed bedrag per winkelbezoeker	€29	€35	€26	€34	€30 - €40
autogebruik alle bezoekers	23%	25%	20%	21%	28%
autogebruik lokale bezoekers	11%	10%	7%	9%	10-20%
autogebruik regionale bezoekers	35%	43%	36%	36%	30-60%
omzetaandeel automobilisten	33%	36%	38%	29%	40-60%
bezoekersaandeel jongeren (tot 25 jaar)	39%	31%	40%	37%	35%
bezoekersaandeel ouderen (vanaf 60 jaar)	13%	16%	11%	12%	10%
bezoekfrequentie: 1x per week of vaker	67%	64%	65%	63%	50-70%
aandeel kortverblijvers (korter dan een uur)	55%	61%	58%	57%	51%
aandeel langverblijvers (langer dan twee uur)	18%	20%	22%	21%	25%
gemiddelde verblijfsduur	89 min.	88 min.	93 min.	92 min.	85-115 min.

De ontwikkeling in de omzetvolumes in de Groninger binnenstad vertoont vergelijkbare patronen met de landelijke omzetvolumes. Net als landelijk het geval is, nemen de niet-dagelijkse en totale omzetvolumes af. Daarentegen neemt het dagelijkse omzetvolume toe. Een duidelijk verschil tussen de Groninger binnenstad en het landelijke patroon is dat in Groningen het dagelijkse omzetvolume sterker toeneemt.

2.17.1 *Vergelijking Groninger binnenstad met andere binnensteden*

Tabel 2.8 toont de kengetallen van de Groninger binnenstad, afgezet tegen andere, vergelijkbare steden.

In zijn algemeenheid wijken de kengetallen voor de binnenstad van Groningen niet veel af van die van andere binnensteden. De binding van koopkracht aan de binnenstad is nog steeds hoog te noemen, wat verklaarbaar is door een gebrek aan echte alternatieven. Het aandeel van (boven)regionale bezoekers valt binnen de bandbreedtes, de toevloeiing van koopkracht is dit jaar echter aan de lage kant. De 'slagingskans' in de binnenstad (het aandeel kopers) is relatief hoog. Het relatief lage omzetaandeel van autogebruikers houdt verband met het lage aandeel (lokale) bezoekers dat met de auto komt. Het gemeentelijk beleid is er met name op gericht om voor de eigen inwoners het fietsen aantrekkelijk te houden. Daarnaast is in 2004 het gebruik van P&R (Park en Ride) hoger dan in andere jaren. Het omzetaandeel van P&R-parkeerders is niet opgenomen in het omzetaandeel van de autobezoekers.

2.17.2 *Koopgedrag regio Groningen*

Om inzicht te verkrijgen in de kooporiëntatie in de regio Groningen, wordt gebruik gemaakt van koopkrachtbindingcijfers. Een bindingcijfer geeft aan in welke mate inwoners ('Stadjers') hun aankopen doen in hun eigen stads- of winkelcentrum.

Het niet-dagelijkse detailhandelsaanbod in de gemeente Groningen weet meer inwoners uit de eigen gemeente aan zich te binden dan in 2003. Dit jaar bedraagt de koopkrachtbinding 91 procent; in 2003 was dit 90 procent. Gemiddeld ligt dit percentage voor gemeenten van vergelijkbare bevolkingsomvang op 88 procent. De binnenstad weet 66 procent van deze bestedingen aan zich te binden. De koopkrachtbinding voor de gemeente Groningen bedraagt 96 procent voor de dagelijkse boodschappen. Dit betekent een toename van 1 procentpunt ten opzichte van vorig jaar. Dit is een gelijke koopkrachtbinding als het gemiddelde in gemeenten met dezelfde omvang als Groningen. Opmerkelijk is dat kopers sinds 2001 de boodschappen steeds vaker in de binnenstad doet. In 2004 werd door de Stadjers 32 procent van de dagelijkse bestedingen in de binnenstad gedaan, terwijl dit in 2001 nog maar 19 procent was.

Tabel 2.10 Bezoek aan voorgelegde leisurevoorzieningen binnenstad Groningen vanaf 2001 (in procenten)

Leisurevoorziening	2001		2002		2003		2004	
	Gemeente Groningen	Regio	Gemeente Groningen	Regio	Gemeente Groningen	Regio	Gemeente Groningen	Regio
Bioscoop/schouwburg	65	48	68	54	68	57	70	59
Disco/dancing	24	14	25	15	24	15	23	12
Casino	20	20	24	21	21	21	20	19
Museum	51	36	52	41	54	42	56	45

De binnenstad van Groningen heeft voor een groot deel van de niet-dagelijkse aankopen (onder andere modeartikelen) een regionale uitstraling. Voor de Stadgers is de binnenstad daarnaast een voorname aankoopplaats voor doelgerichte artikelen, zoals audioartikelen en huishoudelijke apparatuur. De doelgerichte artikelgroepen die ook buiten de binnenstad verkrijgbaar zijn, zoals doe-het-zelfartikelen en meubels, hebben vanzelfsprekend een lagere koopkrachtbinding.

De binnenstad van Groningen biedt naast het ruime winkelaanbod ook veel mogelijkheden voor ontspanning. Een groot aantal leisurevoorzieningen heeft een (boven)regionaal verzorgingsgebied, zoals bijvoorbeeld de bioscoop, de schouwburg en het museum. Een overzicht hiervan staat in tabel 2.10. Deze tabel laat zien dat steeds meer Stadgers en inwoners uit de regio een bezoek brengen aan de bioscoop/schouwburg en het museum.

2.17.3 *De consument in de Groninger binnenstad*

De economische prestaties van de detailhandel in de gemeente Groningen en de binnenstad in het bijzonder zijn uit te drukken in de totale markt-omvang (de omzet) en de vloerproductiviteit (omzet per vierkante meter). De marktomvang wordt afgeleid uit het aantal inwoners van de gemeente, in combinatie met het koopgedrag en het landelijke gemiddelde van de toonbankbestedingen. De landelijke gemiddelde bestedingen aan dagelijkse en niet-dagelijkse aankopen bedragen respectievelijk € 2.060 en € 2.400 per m² wvo (winkelverkoopvloeroppervlakte). Terwijl de detailhandelsbestedingen in de dagelijkse sector licht toenemen, nemen de bestedingen in de niet-dagelijkse sector iets af.

De gemiddelde vloerproductiviteit (de omzet per vierkante meter) is een graadmeter voor het functioneren van de detailhandel. Uitgaande van een dagelijks winkelaanbod van 62.700 m² wvo bedraagt de vloerproductiviteit € 7.000 per m² wvo. De omzet per m² in de gemeente is in lijn met het landelijk gemiddelde.

De bestedingen van de Groningers in het winkelaanbod binnen de gemeente zijn goed voor € 391 miljoen. Vooral door een afname van de gemiddelde landelijke bestedingen en van het aantal bezoekers van buiten de gemeente neemt de totale omzet af. Op basis van een aanbod van 300.200 m² wvo is de omzet per m² wvo vastgesteld op € 2.500. Net als de dagelijkse sector functioneert de niet-dagelijkse sector in lijn met de landelijke trend.

Tabel 3.1 Studenten Hanzehogeschool Groningen (HHG) en Rijksuniversiteit Groningen (RUG) naar studiejaar

	'99-'00	'00-'01	'01-'02	'02-'03	'03-'04	'04-'05
eerstejaars						
HHG	5.180	5.292	5.055	4.722	5.104	5.441
RUG	4.026	3.969	4.316	3.973	4.572	4.946
totaal	9.206	9.261	9.371	8.695	9.676	10.387
ouderejaars						
HHG	12.020	12.407	12.852	13.097	13.299	13.803
RUG	14.363	14.773	15.351	16.196	16.661	17.406
totaal	26.383	27.180	28.203	29.293	29.960	31.209
totaal						
HHG	17.200	17.699	17.907	17.819	18.403	19.244
RUG	18.389	18.742	19.667	20.169	21.233	22.352
totaal aantal studenten	35.589	36.441	37.574	37.988	39.636	41.596

Tabel 3.2 Studenten van HHG en RUG naar studierichting

	HHG	'99-'00	'00-'01	'01-'02	'02-'03	'03-'04	'04-'05
Sociale wetenschappen en welzijn		2.020	2.063	2.069	1.914	1.827	1.919
Life sciences en verzorging		2.348	2.332	2.265	2.315	2.571	2.911
Wis- en natuurkunde, bouwkunde en informatica		3.929	3.959	3.574	3.539	3.608	3.634
Economie en bedrijfskunde		3.179	3.543	3.013	2.865	2.760	2.530
Overig		5.724	5.802	6.986	7.187	7.638	8.250
totaal		17200	17699	17907	17820	18404	19244
Studenten RUG naar sector		'99-'00	'00-'01	'01-'02	'02-'03	'03-'04	'04-'05
Sociale wetenschappen en welzijn		2.621	2.748	3.014	3.176	3.539	
Life sciences en verzorging		1.751	1.774	1.856	1.934	2.166	
Wis- en natuurkunde, bouwkunde en informatica		2.158	2.184	2.205	2.189	2.316	
Economie en bedrijfskunde		4.753	4.902	5.206	4.946	4.971	
Overig		7.106	7.134	7.386	7.924	8.241	
totaal		18.389	18.742	19.667	20.169	21.233	22.352
RUG instroom eerstejaars		'99-'00	'00-'01	'01-'02	'02-'03	'03-'04	'04-'05
Sociale wetenschappen en welzijn		719	764	885	785	967	
Life sciences en verzorging		191	214	249	295	401	
Wis- en natuurkunde, bouwkunde en informatica		389	421	410	407	552	
Economie en bedrijfskunde		1.058	976	1.079	985	1.000	
Overig		1.237	1.312	1.336	1.247	1.603	
totaal		3.594	3.687	3.959	3.719	4.523	4.946

3.1 Onderwijsontwikkeling

Groningen is een populaire studentenstad. De onderwijsinstellingen zijn van belang voor een goede kennisinfrastructuur en voor de werkgelegenheid van Groningen. In tabel 3.1 staat het aantal studenten dat ingeschreven staat bij de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen tussen 1999 en 2005.

Uit de cijfers in tabel 3.1 valt af te lezen dat het aantal studenten in het Hoger Beroepsonderwijs (HBO) en de universiteit een stijgende lijn vertoont. In 2004 maakte het aantal studenten zelfs een behoorlijke sprong. Ook voor schooljaar 2004/2005 zet deze trend zich door.

In de tabel 3.2 is per schooljaar weergegeven welke studierichtingen er gekozen zijn, voor zowel HHG- als RUG-studenten.

Er lijkt qua gekozen studierichting weinig verschil te zitten tussen een student in het HBO of het universitair onderwijs. Het aantal studenten dat kiest voor sociale wetenschappen en welzijn, neemt vooral op de universiteit toe. Life sciences en verzorging nemen zowel op het HBO als op de universiteit toe. Er lijkt een opleving te zijn in de keuze voor exacte vakken, terwijl economie en bedrijfskunde wat stabiliseren.

Tabel 3.3 Studenten ROC's en AOC naar opleidingsniveau

soort onderwijs	'99-'00	'00-'01	'01-'02	'02-'03	'03-'04	'04-'05
VBO	805	710	664	608	612	698
BBO/BBL	4.457	4.713	5.234	5.462	4.878	4.441
MBO/BOL	12.232	12.628	12.380	12.430	12.646	13.172
totaal	17.494	18.051	18.278	18.500	18.136	18.311

Tabel 3.4 Studenten van de ROC's en AOC naar studierichting (alleen middelbaar beroepsonderwijs)

sector	'99-'00	'00-'01	'01-'02	'02-'03	'03-'04	'04-'05
landbouw/groen/dierverzorging	954	1.097	1.150	927	977	978
economie	5.833	5.985	6.098	6.225	5.912	5.841
gezondheid/welzijn	4.458	4.838	4.557	5.215	5.426	5.549
techniek	5.368	5.320	5.809	5.525	5.209	5.245
totaal	16.613	17.240	17.614	17.892	17.524	17.613

Bron: Noorderpoortcollege, Alfa college, Menso Altingcollege, SOSA en het AOC.

In tabel 3.3 staat het onderwijsniveau van studenten van de Regionale Opleidingscentra (ROC's) en het Agrarisch Opleidings Centrum (AOC). In tabel 3.4 worden deze getallen toegespitst per sector.

De ROC's inclusief het AOC in Groningen kenden de afgelopen jaren een vrij constante omvang van het middelbaar beroepsonderwijs (MBO). Binnen het MBO is er wel sprake van een verschuiving: sectoren als zorg en welzijn en zakelijke dienstverlening waren snelle stijgers en vertonen nog steeds een gestage groei. De sector techniek laat daarentegen nog altijd een dalende trend zien. Deze sector kampt met een negatief imago, waarin tot op heden ook de acties vanuit het bedrijfsleven geen verandering kunnen brengen. Daarnaast is er een verschuiving van Beroeps Begeleidende Leerweg (BBL; werken en leren) naar Beroeps Opleidende Leerweg (BOL; leren en stage). Dit is een ontwikkeling waarbij de economische situatie een belangrijke rol speelt. Hoe hoger de werkloosheid, hoe meer leerlingen op school blijven omdat zij geen werk kunnen vinden. Een alternatief hiervoor zijn de BBL-opleidingen waarbij leren en werken gecombineerd worden.

Leerlingen kiezen steeds vaker voor een opleiding op een zo hoog mogelijk niveau. Enerzijds om daardoor hun arbeidsmogelijkheden te vergroten, anderzijds om doorstromen naar het HBO mogelijk te maken. Gezien de marktontwikkelingen wordt een zekere stijging van deelnemers aan het MBO verwacht, daar dit de brug is naar het HBO en het LBO vaak helaas niet meer voldoende is om een baan te krijgen.

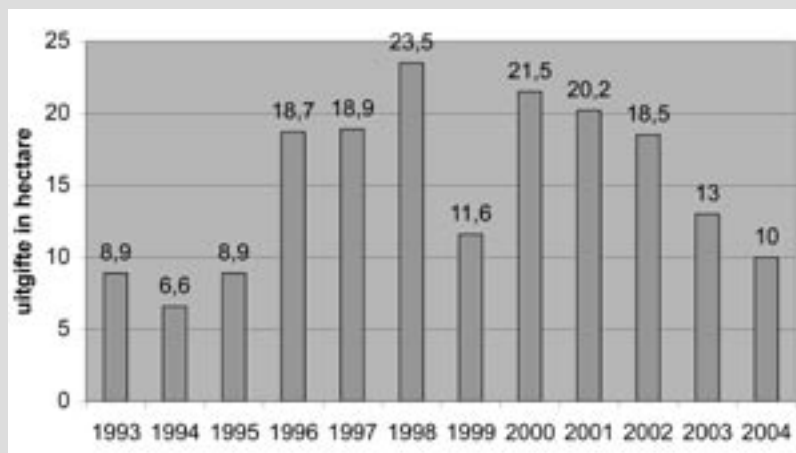
De ROC's doen sinds 2004 nog meer aan afstemming met de marktsector. Samen met het regionale bedrijfsleven worden bedrijvenpools gevormd waarin de noodzakelijke en gewenste afstemming tussen opleiding en praktijk wordt besproken. Op de agenda staat niet alleen de inhoudelijke vernieuwing van het onderwijs, maar ook de afstemming tussen vraag en aanbod. Gezamenlijk kijken ze ook naar de komende 'spanningen' op de arbeidsmarkt, in relatie met de opleidingskeuze die leerlingen uit het voortgezet onderwijs moeten maken.

In 2008 wordt in het MBO een nieuwe kwalificatiestructuur ingevoerd. Dit zal een paar grote veranderingen met zich meebrengen voor zowel het onderwijs als het bedrijfsleven. De snel veranderende kennismaatschappij van vandaag vraagt om een herziening van de taak en de positie van het beroepsonderwijs. Scholen ontwikkelen zich in toenemende mate tot kenniscentra, die in nauwe samenwerking met de omgeving niet alleen kennis overdragen, maar ook kennis ontwikkelen. Hiervoor is het nodig dat

Tabel 3.5 Overzicht van het aantal leerplichtige leerlingen dat per 1 oktober 2003 in het leerlingen-registratiesysteem staat ingeschreven op een school of een ander soort bestemming

	Herkomst	Aantal	% van totaal
	Basisonderwijs	10.139	54 %
	Speciaal onderwijs	1.302	6,9 %
	Voortgezet onderwijs	6.054	32,2 %
	ROC/AOC	1.209	6,4 %
	Medisch kinderdagverblijf	31	
	Onderzoek bevolking	12	
	Onderwijs in het buitenland	14	0,4 %
	Behandeling RMC	6	
	Absoluut verzuim per 01-10-2003	14	
	Totaal	18.781	

Figuur 3.1 Absolute verzuim van leerlingen naar leeftijd, schooljaar 2003/2004

leerlingen competenties kunnen verwerven en ontwikkelen in de beroepspraktijk en in de setting van een instelling voor beroepsonderwijs. Hierbij neemt praktijkleren een centrale plaats in. Lereren in authentieke beroepspraktijksituaties is essentieel voor de ontwikkeling van beroepscompetenties. Deze ontwikkeling moet de druk op de regionale arbeidsmarkt weer opvoeren.

3.2 Leerplicht en verzuim

Tabel 3.5 geeft een beeld van de leerplichtige leerlingen per oktober 2003.

Van alle leerplichtigen gaat 54 procent naar het basisonderwijs en 32 procent naar het voortgezet onderwijs.

In figuur 3.1 staat het absolute verzuim van leerlingen in het schooljaar 2003/2004, ingedeeld in leeftijd. Van absoluut verzuim is sprake als de jongere niet op een school staat ingeschreven. Absoluut verzuim wordt geconstateerd door de leerplichtadministratie. Dit gebeurt door gegevens van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) te vergelijken met de in- en uitschrijvingen van scholen.

In schooljaar 2003/2004 waren er in totaal 48 leerplichtige jongeren die niet op een school stonden ingeschreven. Het gaat hierbij vooral om zestienjarige en zeventienjarige. Het absolute verzuim is in 2003/2004 voor het eerst sinds jaren afgenomen. In schooljaar 2002/2003 waren er nog 71 'verzuimers'. Of deze daling van absoluut verzuim zich zal doorzetten, kan pas na enkele jaren duidelijk worden. Deelname van leerplichtambtenaren aan de zorg-/preventieteams van het voortgezet onderwijs blijft belangrijk in de aanpak van voortijdig schoolverlaten.

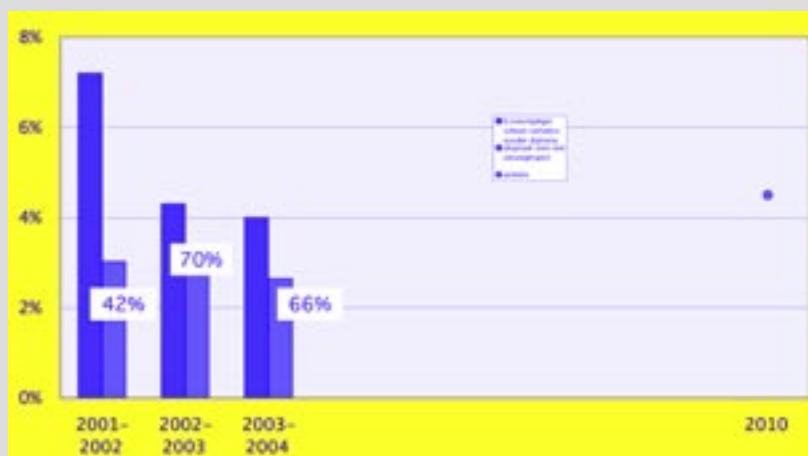
3.3 Voortijdig schoolverlaten en startkwalificatie

Als het economisch slechter gaat, moet de overheid blijven investeren in een sterke en sociale stad en in de voorwaarden voor herstel van de werkgelegenheid. De opkomst van de kenniseconomie en de daaraan gekoppelde geleidelijke stijging van het vereiste scholingsniveau op de arbeidsmarkt onderstrepen het belang van goed onderwijs, het behalen van een startkwalificatie en het voorkomen van vroegtijdige uitval.

Tabel 3.6 Overzicht van jongeren (15-22 jaar) met ten hoogste een Voorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs (VMBO)-diploma, 2004

Etniciteit	Aantal	Bevolking	Percentage
Surinaamse	87		17,4
Antilliaanse	46		6,8
Turkse	25		13,4
Marokkaanse	33		24,4
Niet-westerse	90		5,4
Westerse	264		10,3
Autochtone	1.475		6,6
Totaal	2.020	28.196	7,2

Figuur 3.2 Jongeren (12-23 jaar) die (voortijdig) school verlaten en die een vervoltraject volgen (in procenten)

Tabel 3.7 Jongeren (12-23 jaar) die (voortijdig) school verlaten en die een vervoltraject volgen (in absolute getallen)

	Jongeren 12-13 jaar	totaal VSV'ers	%	eventueel vervolg	%
2001-2002	30624	2208	7,2	959	43,4
2002-2003	31038	1337	4,3	936	70,0
2003-2004	31557	1270	4,0	834	65,7

Bij het doel 'een stad waarin iedereen meedoet', is het belangrijk dat iedere jongere een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt behaalt. Hiervoor is een betere aansluiting tussen onderwijs, arbeidsmarkt en economie noodzakelijk.

Een van onze subdoelen is dat de arbeidskwalificerende functie van het onderwijs wordt versterkt, zodat jongeren beter toegerust de arbeidsmarkt betreden. De doelstelling is dat in de periode tot 2010 het percentage schoolverlaters zonder startkwalificatie in de leeftijd van 12 tot 23 jaar daalt van 5,7 procent naar 4,5 procent. Tabel 3.6 toont een overzicht van jongeren zonder startkwalificatie.

Leerplicht (5-18 jaar) en RMC (18-23 jaar) zijn onderdelen in de aanpak van voortijdig schoolverlaters. De leeftijd die het Rijk hanteert bij de rapportage over de effecten van de gemeentelijke maatregelen is 12-23 jaar.

De leerplicht/RMC-administratie registreert alle jongeren tussen de 5 en de 23 jaar en selecteert daaruit op basis van schoolgegevens de veronderstelde vroegtijdige schoolverlaters. Bovendien vindt registratie plaats van de voortijdig schoolverlaters die worden gemeld door de onderwijsinstellingen en door het CWI.

Om enig inzicht te krijgen in het aantal jongeren zonder startkwalificatie, worden de in- en uitschrijvingen van scholen gekoppeld aan de gegevens van de GBA. Helaas is het tot op heden niet mogelijk om ook een koppeling te maken met de gegevens van de Informatie Beheer Groep, waardoor studenten nu kunnen worden aangezien voor voortijdig schoolverlaters. Daarom wordt op basis van de leeftijd en opleiding de groep vermoedelijke studenten eruit gefilterd. Wat overblijft, is een vrij nauwkeurig beeld van de werkelijke omvang van de groep voortijdig schoolverlaters.

Figuur 3.2 toont het percentage (voortijdige) schoolverlaters (12-23 jaar) en het percentage dat een vervolgtraject volgt.

De laatste drie jaar neemt het percentage voortijdig schoolverlaters af. In het schooljaar 2003/2004 zakte het percentage schoolverlaters tot 4 procent. Onze doelstelling is het percentage terug te brengen naar 4,5 procent in 2010. Deze doelstelling is op dit moment dus al bereikt. Aangezien deze daling zich naar verwachting blijft doorzetten, wordt de doelstelling naar beneden bijgesteld. We blijven aan dit onderwerp extra aandacht besteden en zijn druk bezig om de systematiek te verbeteren. Ook de diverse samenwerkende organisaties raken steeds beter op elkaar ingespeeld.

In tabel 3.7 volgt nog eens hetzelfde beeld, weergegeven in absolute aantallen.

Van de voortijdig schoolverlaters is in 2003/2004 ongeveer tweederde (65,7 procent) op een vervolgtraject gezet. Daarmee is ook dit schooljaar onze doelstelling om minstens 50 procent van de voortijdig schoolverlaters terug te leiden naar het onderwijs, bereikt.

Jongeren zonder startkwalificatie worden via het project Groningen@Work aangespoord weer aan een opleiding te beginnen. In dit project wordt samengewerkt tussen het CWI, enkele gemeentelijke diensten en onderwijs- en hulpverlenende instellingen. Het doel is om zo veel mogelijk te voorkomen dat de jongeren in een uitkeringsituatie terechtkomen of anders de uitkeringsduur te minimaliseren.

3.3.1 Resultaten

De jeugdwerkloosheid in de stad ontwikkelt zich positief ten opzichte van de regio en de rest van Nederland (zie 1.4.3 Profiel van de werkloosheid). Sinds de start van het project Groningen@Work is ook het aantal bijstandsgerechtigde jongeren gedaald (met ongeveer 20 procent), terwijl het aantal bijstandsgerechtigden van 23 jaar en ouder stabiel is gebleven. Met enige voorzichtigheid kan de conclusie worden getrokken dat het project Groningen@Work een positief effect heeft op het aantal werkloze en bijstandsgerechtigde jongeren in de stad.

Arbeidsongeschiktheid - Arbeidsongeschikten zijn zij die met succes een beroep hebben gedaan op de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet of de Wet Arbeidsongeschiktheid (WAO).

Arbeidsongeschiktheidspercentage - Het arbeidsongeschiktheidspercentage wordt berekend door het aantal MW/WAO-ers af te zetten tegen de bevolking van 15 tot en met 65 jaar in de gemeente.

Beroepsbevolking - Tot de beroepsbevolking worden alle personen gerekend van 16 tot en met 64 jaar die ten minste twaalf uur per week werken, of werk hebben aanvaard waardoor zij ten minste twaalf uur per week gaan werken, of verklaren ten minste twaalf uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten ontplooiën om werk voor ten minste twaalf uur per week te vinden (CBS, 1993).

Geboorteoverschot en -tekort - Het aantal geboorten min het aantal sterfgevallen over een bepaalde periode.

Human Resource Management - Personeel en Arbeid

Inlenende vestigingen - De vestigingen waar of waar vanuit uitzendkrachten daadwerkelijk werkzaam zijn: een uitzendbureau is de uitlenende vestiging.

Instroom in de werkloosheid - 'Instromers in de werkloosheid' zijn personen die op het eerste meetmoment niet als volledig werkloos staan ingeschreven bij het arbeidsbureau en op het tweede meetmoment wel. Daarbij is er een verschil tussen lokale instroom en immigranten. Lokale instromers woonden het jaar voordat zij werkloos werden al in de stad. Immigranten woonden het jaar voor de werkloosheid nog niet in de stad.

IPR - De Investeringspremieregeling is een regeling voor investeringen met premiabele kosten tot € 4.537.802. Tot de premiabele kosten worden gerekend: verwervingskosten van bedrijfsgebouwen en duurzame bedrijfsuitrusting (voor zover permanent op de bedrijfslocatie aanwezig) en de eventuele voortbrengingskosten hiervan. Huurkoop en financial lease kunnen onder voorwaarden tot premiabele verwervingskosten worden gerekend. Voor vestigingsprojecten bedraagt de subsidie 20 procent.

Koopkrachtbinding - Vermogen of mogelijkheid om met de beschikbare betaalmiddelen goederen of diensten te verwerven voor een bepaald gebied (bijvoorbeeld de binnenstad).

LPR - De Loonkostenpremieregeling is een regeling voor projecten waarbij in relatie tot de investeringen relatief veel (minimaal twintig) arbeidsplaatsen worden gecreëerd. Voor de verschillende soorten projecten gelden minimale initiële investeringen (projectkosten). Er geldt een investeringsdrempel van € 136.134 voor vestigingsprojecten. Voor vestigingsprojecten bedraagt de subsidie 20 procent.

Migratiesaldo - Het verschil tussen vestiging in en vertrek uit de gemeente.

NIOF - De Noordelijke Innovatie OndersteuningsFaciliteit is bedoeld ter stimulering van strategische activiteiten op het gebied van innovatie en samenwerking, marketingplannen, marktverkenning, haalbaarheidsonderzoeken en internationalisering voor met name MKB-ondernemingen.

NWW-werkloosheidscijfer - Percentage inwoners van de gemeente Groningen van 16 tot en met 64 jaar dat staat ingeschreven bij het arbeidsbureau en staat ingeschreven als niet-werkend en werkzoekend voor minstens twaalf uur per week.

Ontgroening - Het verschijnsel dat inwoners tot 15 jaar een steeds geringer deel uitmaken van de bevolking. Bij ontgroening neemt de groene druk toe, de groene druk is de verhouding 0 tot en met 19 jaar ten opzichte van de productieve groep (leeftijdsgroep van 20-64 jaar).

Pendel - Het aantal personen dat bij een vestiging binnen de gemeente werkt en buiten de gemeente woont (woon-werkverkeer).

Pendelpercentage - Het percentage werkzame personen dat bij een bedrijf binnen de gemeente werkt en buiten de gemeente woont.

RMC - Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voor voortijdig schoolverlaters. Dit is een onderdeel van de gemeente Groningen.

RUG - Rijksuniversiteit Groningen

Sector, sectie en afdeling - Indeling van bedrijven gebeurt op basis van de Standaard Bedrijfsindeling 1993 (SBI 93) van het CBS, die een onderverdeling maakt in onder meer secties en afdelingen. De economie is opgedeeld in een aantal secties die onder te brengen zijn in vier sectoren, namelijk Landbouw en Visserij, Industrie en bouwnijverheid, Commerciële dienstverlening en Niet-commerciële dienstverlening. De verschillende secties zijn verder onderverdeeld in afdelingen.

Seizoensinvloeden - Schommelingen in de werkgelegenheid die samenhangen met de tijd van het jaar. In bijvoorbeeld de bouw en het toerisme zijn seizoensinvloeden duidelijk zichtbaar.

Uitstroom uit de werkloosheid - Personen die op het eerste meetmoment als volledig werkloos staan ingeschreven bij het arbeidsbureau en op het tweede meetmoment niet. Daarbij is er een verschil tussen lokale uitstroom en emigranten. Lokale uitstromers zijn mensen die niet meer werkloos zijn maar nog wel in de stad Groningen wonen. Emigranten zijn mensen die de stad hebben verlaten.

UMCG - Universitair Medisch Centrum Groningen (voorheen Academisch Ziekenhuis Groningen).

Vergrijzing - Het verschijnsel dat inwoners van 65 jaar en ouder een steeds groter deel uitmaken van de bevolking. Bij vergrijzing neemt de grijze druk toe, de verhouding 65 jaar en ouder ten opzichte van de productieve groep (leeftijdsgroep van 20-64 jaar).

Vestigingenregister - Een basisregister van bedrijven en instellingen in de gemeente Groningen. Het vestigingenregister omvat onder meer naam- en adresgegevens en gegevens over de werkgelegenheid.

Vestigingsgrootte - Bij vestigingsgrootte wordt onderscheid gemaakt tussen grote, middelgrote en kleine vestigingen. Onder kleine vestigingen vallen alle vestigingen die minder dan tien arbeidsplaatsen hebben. Middelgrote vestigingen hebben tien tot en met 99 arbeidsplaatsen, grote vestigingen honderd arbeidsplaatsen of meer.

Voltijd/deeltijd - Het onderscheid tussen voltijd en deeltijd werken wordt bij vijftien uur per week gelegd. Vijftien of meer uren per week is voltijd, minder dan vijftien uren per week is deeltijd.

Werkloosheid - Het begrip 'werkloosheid' wordt op verschillende manieren gedefinieerd. Het CBS hanteert twee definities: de geregistreerde werkloosheid (GWL) en de werkloze beroepsbevolking (WBL). Beide werkloosheidscijfers worden met behulp van grootschalige enquêtes gegenereerd en laten nauwelijks onderscheid toe naar de achtergrondkenmerken van werklozen en (kleinere) regio's. Een derde werkloosheidscijfer is het aantal NWW'ers. Hierbij wordt uitgegaan van het ingeschrevenbestand van de arbeidsvoorziening. Met dit cijfer kan wel een gedetailleerd onderscheid gemaakt worden naar achtergrondkenmerken als leeftijd, geslacht, werkloosheidsduur en opleidingsniveau.

Werkgelegenheid - Werkgelegenheid is het aantal bezette arbeidsplaatsen, zowel voltijd als deeltijd. Het aantal personen dat werkt, kan afwijken van het aantal arbeidsplaatsen. Iemand kan immers meer dan één baan hebben en dus bij meer dan één vestiging als werknemer geregistreerd staan.

Werkloosheidspercentage - De werkloosheidspercentages komen tot stand door de aantallen werklozen af te zetten tegen de geschatte omvang van de beroepsbevolking. Door een verschil in definitie zijn de in dit rapport gehanteerde percentages niet vergelijkbaar met het officiële cijfer voor de geregistreerde werkloosheid van het CBS. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat het CBS een beperktere definitie hanteert van het begrip 'werkloos'.

